Inozemska izdaja

Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto XXIII., št. 24 — Ljubljana, sobota 30. januarja 1943-XXI — Cena cent. 80

JUTRO

Izhaja vsak dan zjutraj ponedeljka. Naročnina mesečno Lir 18.—, za inozemstvo vključno s »Ponedeljkom jutrom« Lir 36.50.

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Osvojitev novih postojank na tuniškem bojišču

Uspešni protinapadi v zapadni Tripolitaniji — Deset sovražnikovih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 29. januarja naslednje 979. vojno poročilo:

V zapadnem odseku Tripolitanije so se naše enote hrabro upirale neprestanemu britanskemu pritisku.

S protinapadi so bili odbiti sovražnikovi oddelki, ki so nastopili proti neki naši izvidniški skupini.

Na tuniškem bojišču so sile Osi osvojile nove postojanke ter so jih trdno obdržale kljub silovitemu protinapadu nasprotnika.

Italijanski in nemški lovci so v boju sestrelili 7 letal, tri druga pa so bila razdejana na tleh.

Nasprotnikovi bombniki so v več valovih bombardirali Sfax v Tunisu. Znatna škoda. Število žrtev se še ugotavlja.

Angleška letala so metala rušilne in zažigalne bombe na okolico Cefaluja in s strojnicami obstreljevala potniški vlak.

Drugi strojniški napadi so veljali železniškim progam in vozilom v pokrajini Palermu in Cosenzi. Poročajo, da je v celoti osem mrtvih in devet ranjenih.

Pri nasprotnikovem napadu na Sciclio (Siracusa) je bilo med prebivalstvom 18 mrtvih in 25 ranjenih. Porušila so se nekatera bivališča.

Delo Kr. Akademije Italije

Seji narodnega sveta Akademije je prisostvoval tudi predsednik ljubljanske Akademije

Rim, 28. jan. s. Te dni je imela Kr. akademija Italije svoje običajno zborovanje za mesec januar. Vsi štirje razredi Akademije so pričeli proučevati predloge za akademske nagrade in so obravnavali važna vprašanja umetniškega in kulturnega značaja. V razredu moralnih in zgodovinskih ved je podpredsednik De Stefano proslavil spomin Pietra Fedela, ki je nedavno umrl. Predložena so bila razna poročila, med njimi zelo zanimiva, kakor n. pr. poročilo Pantalea Carabellesa o predmetnosti filozofije in Giuseppea Luglia o izkopaninah v Pomeu. V razredu fizikalnih, matematičnih in naravoslovnih ved je Gustavo Brunelli poročal o napredku pomorskih ved.

Te dni se je sestal tudi narodni svet Akademije, ki je odobril nove delovne načrte. Med številnimi udeleženci je bil navzoč tudi predsednik akademije v Ljubljani prof. Milan Vidmar, ki ga je predsednik Federzoni prisrčno pozdravil. Profesor Vidmar se je zahvalil za dobrodošlico in očrtal zgodovinske vezi med Italijo in Slovenijo ter izrazil globoko hvaležnost Italiji, ki je ohranila Sloveniji jezik in narodne tradicije. Nato je akademik Ussani poročal o delu narodnega sveta ter je predložil nove publikacije. Sledila je razprava, katere so se udeležili Alberto de Stefani, senatorji Giuddo Mazzoni, Giovanni Gentile, Tournon, narodna svetnika Di Marzio in Tallarico ter drugi.

Ustvarjajoča kolonialna politika Italije

Berlin, 28. jan. s. Italijani so narod pionirjev, obdelovalcev in kolonizatorjev, piše Leo Böhmer v listu »Berliner Zeitung am Mittag«. Zaradi teh svojih kvalitet so postavili zahteve na ozemlja Severne in Vzhodne Afrike, in ne samo iz zemljepisnih demografskih razlogov. Italijanski narod je dokazal svoje sposobnosti v več kot 50letni dobi kolonialne zgodovine. V Libiji, kakor v Italijanski Vzhodni Afriki se je po osvojitvi in pomirjenju pričelo intenzivno ustvarjalno in kolonizacijsko delo Italija ni nikoli nameravala brez obzira izkoriščati afriških ozemelj, temveč je hotela skrbeti za njih razvoj in kulturni dvig v najboljšem pomenu besede. Ni treba misliti samo na velikanski načrt cestnih gradenj v Abesiniji, na vodovode v libijski puščavi, treba je tudi premišljevati o zadržanju Italije do muslimanov v Severni Afriki in do domačinov v Etiopiji. Mošeje, bolnice in šole povsod pričajo, da je Italija povsod delovala kot prava zastopnica evropske kulture.

Tej pametni kolonialni politiki primerja pisec predlog nekega angleškega poslanca, ki je hotel, naj se v Libiji nastanijo iz Evrope pognani Židje. Tako pojmovanje zadostno dokazuje ponovno, kakšna je angleška politika do Arabcev kljub hinavskim zagotovilom Londona. V kolonije, ki sta je oplodila kri in delo Italijanov, naj bi prišli Židje, da bi bilo uničeno ne samo kolonialno delo Italijanov, temveč tudi domači arabski element. Gre resnično za tipično angleški predlog, zaključuje Böhmer, ki se zdi kakor maščevanje najslabše vrste spričo veličastnih del civilizacije Fašizma in italijanske kolonialne politike.

Italijansko-nemška manifestacija vzajemnosti

Rim, 28. jan. s. V nekem kraju rimske pokrajine je bila simpatična italijansko-nemška manifestacija, ki je znova potrdila med borci Osi obstoječo vzajemnost. Splošno poveljništvo Milice je organiziralo s sodelovanjem rimskega Dopolavora manifestacijo, ki je izrelno uspela. Več sto nemških in italijanskih vojakov ter legijonarjev se je dobro uro prijetno zabavalo. Borci so znova potrdili svojo neomajno vero v zmago. V krajevnem gledališču je vojaška godba izvajala simfonično glasbo. Sodelovale so znane umetnice iz kinematografa in gledališča. Navzoči so bili zastopniki poveljništva Milice, Stranke in narodno-socialistične stranke ter visoki oficirji nemške vojske in Milice. Prireditev se je zaključila s petjem narodnih himen ob toplem odobravanju in vzklikanju Duceju in Hitlerju.

Delegacija Stranke na svečanosti v Berlinu

Berlin, 29. jan. s. Odposlanstvo Fašistične stranke, ki je odpotovalo iz Rima, da izroči ob 10 letnici prihoda narodnega socializma na oblast v Nemčiji pozdrave in čestitke nemškim tovarišem italijanskih Črnih srajc, je davi dospelo v Berlin. Na anhaltskem kolodvoru, ki je bil okrašen v italijanskih in nemških barvah, so pričakovali goste, ki jih je vodil podtajnik PNF generalni poročnik Tarabini, Kr. poslanik z mnogimi nameščenci poslaništva ter s starešinami Stranke. Bili so prisotni tudi mnogoštevilni fašisti in zastopniki italijanske kolonije. Od nemške strani so bili navzoči predstavniki Hitlerjevega kabineta državni vodja Borman, poveljnik SS Himmler, zastopniki vlade, Oboroženih sil in narodne socialistične stranke. Častno četo na kolodvoru sta tvorila četa GIL-a in oddelek nemških vojakov.

Bukarešta, 29. jan. s. Ob 10 obletnici prihoda narodnosocialistične stranke na oblast v Nemčiji je nemški poslanik v Bukarešti Killinger priredil v dvorani zavoda za nemško-rumunsko kulturo sprejem, ki so se ga udeležile visoke osebnosti, zastopniki tiska in nemški novinarji, bivajoči v Bukarešti.

Delovna mobilizacija nemškega naroda

Zaposlitev vseh razpoložljivih sil za vojno proizvodnjo

Berlin, 28. jan. s. Generalni komisar za delo Sauckel je izdal, poslužujoč se posebne oblasti, ki mu jo je dal Hitler, pravila za vpoklic moških in žensk, ki lahko s svojim delom prispevajo pri obrambi nemške države. Na podlagi teh pravil se morajo vsi moški od 16. do 65. leta in vse ženske od 17. do 45. leta, ki se nahajajo na nemškem ozemlju, vpisati v pristojni urad dela, brž ko jih urad pozove s splošnim pozivom na vse prebivalstvo ali pa osebno. Oproščeni so samo moški in ženske, ki so s 1. januarjem 1943. že delali vsaj 48 ur tedensko, ter delodajalci, ki zaposlujejo več kot pet delavcev, nadalje poljedelci in osebe, ki so v javni upravni službi ter učenci in učenke višjih javnih srednjih šol ali zasebnih takih šol ter duhovniki in tujci. Oproščene so tudi ženske z bolnimi otroki, ako otroci še niso izpolnili 6 let ali pa imajo najmanj dva otroka pod 14 leti. Na podlagi proučitve posebnih sposobnosti in zdravja posameznih bo določeno, v katerih odsekih narodne obrambe bodo zaposleni. Upoštevale se bodo družinske okoliščine. Žena z enim otrokom do 6 let bo vpoklicana n. pr. v službo za obrambo države šele potem, ko bodo vpoklicane in zaposlene vse ženske, ki nimajo otrok. V mejah možnosti se bodo posamezne osebe zaposlevale po osebni želji.

Berlin, 29. jan. s. Listi poudarjajo z velikim poudarkom odredbe generalnega komisarja za delo Sauckla, ki se tičejo mobilizacije moških in žensk, ki doslej še niso bili uvrščeni v vojno proizvodnjo ali vojnemu gospodarstvu koristno delo. Listi na kratko komentirajo nove odredbe, za katerih izvedbo je Sauckla poveril Hitler. Vsa Nemčija je zaposlena za dosego zmage, naznanja »Börsenzeitung« v glavnem naslovu. Nova zaposlitev narodnih energij za obrambo Nemčije v tem izrednem trenutku njene zgodovine je izraz trdne volje do zmage vsega naroda.

Mobilizacija dela, piše »Deutsche Allgemeine Zeitung«, je politične in gospodarske važnosti in najboljši odgovor, ki se lahko da na splošni napad boljševizma. Namen novih ukrepov generalnega komisarja za delo je zagotovitev potreb vojnih potrebščin za fronto, kakor tudi proizvodov, ki so neobhodno potrebni za pravilen potek javnega življenja v notranjosti države. »Völkischer Beobachter« podčrtava zlasti načelo, s pomočjo katerega bo Nemčija dosegla svoje vojne cilje s totalno in brezpogojno zaposlitvijo svojih delovnih rezerv, v nadaljnjem pa poudarja, da bo mnogo dodatkov k zakonu o obveznem delu ublažilo njegovo ostrost.

Monakovo, 29. jan. s. O splošni mobilizaciji civilnega prebivalstva, ki je odrejena v Nemčiji zaradi vodstva vojne z železno odločnostjo, piše »Münchner Neueste Nachrichten«, da bi bil v zmoti, kdor bi hotel videti v tem ukrepu znamenje utrujenosti ali pa celo mobilizacijo poslednjih sil naroda. Prav nasprotno, to je začetek razdobja, v katerem je odločna in neprekinjena zapoved, da je treba vse posvetiti vojni in izključno le vojni; v tej smeri se je morala porabiti vsa vojaška sila nemškega naroda. V prvi svetovni vojni se je nemška vlada zadovoljevala s polovičnimi ukrepi in se preveč zanašala, da je izid borbe že gotov, Nemčija Adolfa Hitlerja pa je trdno odločena, da danes s svojimi lastnimi rokami kuje svojo usodo, zavedajoč se svoje velike naloge, da mora enkrat za vselej izločiti nevarnost boljševizma. Notranja fronta mora biti na višini branilcev Stalingrada in nihče se ne sme odtegniti svoji dolžnosti.

Izjalovljeni sovjetski napadi

Odločna nemška in zavezniška obramba odbija na vzhodni fronti vse sovjetske množične napade

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 29. jan. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

V trdi in odločni obrambi so zavrnile armade vzhodne fronte vse sovjetske množične napade in izvedle bojujoč se vse pokrote po načrtih.

V Stalingradu so besne sovražnikove napade proti južni fronti zavrnili branitelji kljub najhujšemu pomanjkanju in velikokratni premoči sovražnika.

Masirani poskusi sovražnika za prodor na zapadnem Kavkazu so se zrušili pred nemškimi in rumunskimi postojankami.

Na področju Kubana in na stepi južno od Manića so bili ustavljeni sovražni oklopni napadi. V protinapadu so nemške oklopne edinice razkropile divizijo sovjetske gardne konjenice in neko pehotno edinico.

Na novo pripeljane rezerve so potisnile med Doncem in na področju srednjega Dona sovjetske čete proti vzhodu.

Močni sovražnikovi napadi proti zapadnemu boku bojnega področja pri Voronežu so bili odločno in krvavo zavrnjeni. Severnozapadno od Voroneža se nadaljujejo hudi in menjajoči se boji.

Južno od Ladoškega jezera je sovražnik napadel samo na odseku ene divizije in je bil po hudih borbah zavrnjen z velikimi izgubami.

V Afriki so bile zavrnjene sovražnikove sile, ki so skušale napasti naše postojanke v zapadni Tripolitaniji.

V Tunisu samo bojno delovanje krajevnega pomena. Nemška brza bojna letala so napadala oklopna izvidniška vozila sovražnika in železniške cilje. Nemška in italijanska lovska in protiletalska obramba je uničila 9 sovražnih letal.

Boljševiki se poslužujejo nemških uniform

Berlin, 29. jan. s. O vojnih metodah, ki jih uporabljajo sovjetske čete za dosego vojnih ciljev za vsako ceno, poroča danes na kratko neki vojni dopisnik s fronte:

Posrečilo se nam je ugotoviti, da so Rusi med svojimi zadnjimi akcijami poslali v boj nekoliko udarnih skupin, preoblečenih v nemške uniforme, da bi prevarali nemške straže in opazovalce. V ostalem je Stalinovim četam dobro prav vsako sredstvo. Boljševiki ne uporabljajo samo metalcev bomb vsakega kalibra proti posameznim nemškim vojakom, marveč streljajo često nanje celo s topništvom ter tratijo strelivo, kakor se to ni opazilo še v nobeni bitki. Strahovite izgube Rusov v zadnjih mesecih so prisilile sovjetsko poveljništvo, da vlači ljudske rezerve iz vseh kotov. Zato ni redek primer, da se nahajajo na fronti 50letni možje in 17letni dečki, ki so bili doslej zaposleni z raznimi deli v zaledju. Med to na slepo skupaj zmetano množico je tudi mnogo ranjencev, ki so komaj odšli iz bolnišnic ter so šele v stanju okrevanja. Baterijam lahkega protiletalskega topništva, postavljenim na zapadu Stalingrada, strežejo ženske od 22 let do 51 let starosti.

Glede delavnosti nemškega letalstva na fronti pri Voronežu poročajo, da so nemška letala vseh tipov neprestano obmetavala z bombami sovražne kolone na pohodu in zbirališča sovražnih čet. Samo na eni točki tega odseka je letalsko orožje razbilo kakih 500 vozil, napolnjenih z četami in vojnim materijalom, nadalje en tovorni vlak in dve protiletalski bateriji, dodeljeni v obrambo močni sovražni koloni.

Angleška letala nad zapadno Nemčijo

Berlin, 28. jan. s. Iz pooblaščenega vira se doznava, da so angleški bombniki ponoči napadli zapadno ozemlje Nemčije in odvrgli rušilne in zažigalne bombe. Med civilnim prebivalstvom so bile izgube, škoda pa je bila povzročena predvsem v stanovanjskih hišah. Bombe so zažgale dve bolnici. Po doslej dospelih vesteh je sovražnik med tem napadom izgubil tri večmotorne bombnike.

Vznemirjenje v Londonu

Stockholm, 28. jan. s. Negotovost in živčno napetost, ki vladata v Londonu zaradi strateških neuspehov konference v Casablanci, še povečuje najnovejši odlok vlade, ki je prepovedala občinam objavljati izgube ladjevja. Vsa ta nevolja je zbudila v angleški javnosti veliko vznemirjenje in se zato zlasti pritožuje, da ni dovoljno poučena o dogodkih. »Manchester Guardian« pravi med drugim: Ker vlada ne objavlja zanesljivih številk o potopljenih ladjah, nas ne more nihče grajati, ako smatramo, da so bile izgube našega ladjevja v preteklem letu večje kakor izgube prejšnjih let.

Solidarnost Japonske z Italijo in Nemčijo

Ob zopetni otvoritvi japonskega parlamenta sta govorila predsednik vlade in zunanji minister

Tokio, 28. jan. s. Ob zopetni otvoritvi japonskega parlamenta je govoril ministrski predsednik Tojo, ki je v svojem govoru predvsem poudaril, da so napori Italije in Nemčije utrdili nepremagljiv položaj, ki sta ga si osvojili obe sili Osi. Položaj v Severni Afriki ne more vplivati na splošni vojni položaj v Evropi in Vzhodni Aziji. Japonska, Italija in Nemčija se prizadevajo, da bo njih sodelovanje za dosego skupne zmage čim jačje. Zatrdil je nato, da bo Birma v tem letu postala neodvisna. Podčrtal je, kako hitro je v tej državi zavladal mir in red. Tudi Filipini bodo neodvisni, če bodo sodelovali pri ustvarjanju skupne sfere napredka v Veliki vzhodni Aziji, kar se bo gotovo zgodilo. Ministrski predsednik je izrazil nato svoje simpatije do Indije in njenih voditeljev, katerih naraščajočo željo po osvoboditvi izpod angleškega jarma je podčrtal.

Tojo je nato govoril o podpori kitajske narodne vlade in o pomenu njene vojne napovedi Ameriki in Angliji. Očrtal je potem tesno sodelovanje med Tajsko in Japonsko ter zatrdil, da je s pomočjo tega sodelovanja bil ojačen strateški položaj Japonske. Ob sodelovanju ostalih narodov vzhodne Azije pa se bo položaj še zboljšal. O zmagovitem izidu sedanje vojne ne more biti dvoma. Preden pa bo ta cilj dosežen, bo treba seveda prestati nadaljnje omejitve in žrtve. Japonski narod se mora navaditi na preprosto življenje, primerno vojnim okoliščinam, in mora biti pripravljen na vse omejitve, ki jih vsiljuje vojna. Ministrski predsednik je pozval v ta namen parlament, naj takoj odobri proračun in ostale zakonske načrte, s katerimi bo vlada srečno obvladala težke naloge, ki se zastavljajo državi v vidu končne zmage.

Ob zaključku je skupščina toplo odobravala govor ministrskega predsednika, nakar je govoril zunanji minister Tani.

Govornik je obrazložil dogodke v lanskem letu in poudaril, da je vstop Japonske v vojno dal ostalim narodom vzhodne Azije priliko, da se osvobode dolgega angleškega in ameriškega zatiranja. V teh okoliščinah je razumljivo, zakaj so Mandžurska, Kitajska in Tajska že od pričetka vojne krepko gmotno in duhovno podpirale japonski imperij. Zadnji vojaški dogodki v Severni Afriki kažejo, da so italijanske in nemške sile znale podvzeti primerne in učinkovite mere za obvladovanje novega položaja. Zadnji dogodki so samo še ojačili sodelovanje med Italijo in Nemčijo ter splošni položaj sil Osi v Evropi.

Med tem ko Japonska pazljivo zasleduje spremembe svetovnega položaja, skuša vedno bolj ojačiti sodelovanje tako z državami Velike vzhodne Azije, kakor s svojimi zavezniki v Evropi. Sodelovanje med Japonsko in Kitajsko je edino pravilna pot, po kateri je treba hoditi. Sodelovanje med Japonsko, Italijo in Nemčijo na vojaškem, političnem, kulturnem in na vseh ostalih področjih je tako tesno in trdno, da so smešni vsi poizkusi nasprotnika, da bi zasejal nesoglasja med državami trojnega pakta. Medsebojna pomoč in sodelovanje med Japonsko, Italijo in Nemčijo se ne omejuje samo na vojni čas, temveč tudi na povojni čas in na vsa področja. To dejstvo se kaže zelo jasno v nedavnem sporazumu, ki je bil podpisan in ki kaže pot po kateri je treba hoditi.

Ob koncu je minister Tani izjavil, da ni presenetljivo, ako vojnih ciljev zaveznikov ne odobravajo njih narodi. Voditelji Amerike stremijo po obvladanju sveta, kar nima ničesar skupnega s srečo in napredkom Američanov. Angleži se brigajo samo za obdržanje svojega imperija, ki propada. Vlade zaveznikov trdijo, da imajo prav take vojne cilje kakor trojni pakt, toda ostro nasprotje med obema stališčema se povsod kaže vedno bolj. Narodi zavezniških držav bi brez dvoma spoznali, kako jih zapeljujejo voditelji in kako brezmiselne so njih žrtve, je izjavil minister Tani, če bi hladno premislili sedanji razvoj dejstev in dogodkov.

Ekspoze japonskega finančnega ministra

Tokio, 28. jan. s. V parlamentu je danes govoril tudi finančni minister Kaya. V svojem govoru je poudaril, da se notranji finančni položaj naslanja na zadovoljive osnove zaradi povojnega razvoja obširnih virov v južnih predelih in na drugih področjih ter zaradi tesnega gospodarskega sodelovanja Japonske z zavezniki. Zatrdil je, da je gospodarski položaj Japonske zelo trden. Poudaril je, kako važna je trdna gospodarska struktura za dokončno premaganje anglosaških sil. Vlada skrbi za zagotovitev najboljšega življenjskega nivoja v sedanjih vojnih okoliščinah in zahteva zaradi tega 78 milijonov jenov kredita za zboljšanje zdravstvenih razmer v državi, 130 milijonov jenov za zboljšanje življenja prebivalstva in 150 milijonov za dodatno prehrano za oborožene sile. Vlada zahteva nadalje 150 milijonov za zboljšanje narodne vzgoje in 61 milijonov za pospeševanje znanosti in tehnike.

Finančni minister je podrobno poročal o proračunu za prihodnje proračunsko leto in je poudaril, da se je finančni položaj Japonske zelo zboljšal zaradi hudih udarcev, ki so bili zadanj sovražniku v prvem letu vojne. Omenil je japonske investicije v državah vzhodne Azije in v južnih predelih ter je poudaril, da bo gospodarski sporazum z državami Osi, ki dopolnjuje trojni pakt, še bolj ojačil gospodarske zveze med Japonsko, Nemčijo in Italijo. Pod japonskim vodstvom se razvija vedno tesnejša gospodarska organizacija držav vzhodne Azije, kar bo dovedlo skupno z organizacijo, ki jo ustvarjata Nemčija in Italija v Evropi, do novega svetovnega reda.

Komentarji tiska

Tokio, 28. jan. s. Popoldanski listi objavljajo besedilo govora ministrskega predsednika Toja in zunanjega ministra Tana ter podčrtavajo zlasti, kako trdni so odnosi na vseh področjih med Japonsko, Italijo in Nemčijo, kakor tudi absolutna volja do zmage, ki izžareva iz besed ministrskega predsednika. Listi poudarjajo nadalje napredek v organizaciji vojne in podčrtavajo, da so bogata osvojena ozemlja žarišče gotove zmage. Edinstvo z evropskimi in azijskimi zavezniki je popolno. Listi opozarjajo tudi na priznanje neodvisnosti Birme. Pričakovano sodelovanje Filipinov, da bi si zaslužil neodvisnost, občudovanje Indije v borbi za lastno vstajenje, volja poraziti čunkinško vlado ter novo opozorilo Avstraliji so temeljna načela v govoru ministrskega predsednika, ki je hotel pokazati, da Japonska lahko nadaljuje vojno, pa naj traja še tako dolgo, in da je pot do zmage že zagotovljena.

Tisk poudarja tudi, da je zunanji minister posebno poudarjal zveze Japonske z Italijo in Nemčijo, kakor tudi izredno povojne odnose Japonske z Mandžurijo, narodno Kitajsko in Tajem, katerim se je pridružila Francoska Indokina. Omenitev nevtralnih držav potrjuje poštenost načel politike Japonske, ki se bori v pravični in lojalni borbi.

Berlin, 28. jan. s. Komentirajoč govora ministrskega predsednika Toja in zunanjega ministra Tana, izjavljajo listi v prvih večernih izdajah, da sta ponoven dokaz edinstva sil trojnega pakta. To je tem bolj potrebno v primerjavi z uspehi sestanka v Casablanci, ki je dokazal, da ni prav nobene skupnosti v namerah v sovražnem taboru. Listi podčrtavajo z velikim poudarkom odločno voljo japonskega naroda, ki sta jo izrazila oba japonska državnika, po uporabi vseh ogromnih rezerv, s katerimi razpolaga Japonska za dosego končne zmage.

Japonski vojaški atašeji v Rimu

Rim, 28. jan. s. V Evropi bivajoči japonski vojaški atašeji so se ob priliki svojega sestanka v Rimu danes dopoldne vpisali v dvorno knjigo, nato pa položili venec na grob Neznanega junaka.

Vojaško sodelovanje nankinške vlade z Japonsko

Šanghaj, 28. jan. s. V tukajšnjih kitajsko-japonskih krogih sprejemajo z zadovoljstvom izjavo generala Hate, da bodo japonske sile skupno z nankinškimi silami podvojile napore za poraz čungkinške vojske. Poveljnik japonskega ekspedicijskega zbora, ki je te dni prišel v Šanghaj, da bi se razgovarjal z japonskim veleposlanikom, je zatrdil, da se Vangčingvejeve sile vežbajo in da se je njihova oprema zelo zboljšala. Vojaška okrepitev Nankinga bo olajšala nalogo japonskih sil, da bodo zadale smrtni udarec čungkinškim silam.

Veliki manevri japonske mornarice

Kanton, 28. jan. s. V vodah južne Kitajske so bili veliki kombinirani manevri japonske mornarice. Po manevrih, ki so popolnoma uspeli, je bila velika mornariška parada, katere se je udeležila tudi mornarica narodne Kitajske. Guverner Kvantunga je sprejel glavnega poveljnika japonske mornarice. Njemu v čast je priredil tudi svečan sprejem.

Arrese se je vrnil v Madrid

Madrid, 28. jan. s. Na povratku z obiska v Nemčiji se je vrnil v Madrid tajnik Falange minister Arrese.

Izgubljena angleška pošta

Lizbona, 29. jan. s. Z običajno zakasnitvijo je ravnatelj angleške pošte objavil, da so vse poštne pošiljke, določene za britansko in portugalsko vzhodno Afriko, ki so odšle 16. novembra, izgubljene zaradi akcij sovražnih podmornic.

Novi nemški generalni konzul v Ljubljani

Sijajna diplomatska karijera dr. Rudolfa Müllerja

Ljubljana, 29. januarja.

Visoki komisar je sprejel v vladni palači novega nemškega konzula dr. Rudolfa Müllerja, ki ga je spremljal kancelar Liesemberg in ga zadržal v prisrčnem razgovoru. Kasneje je Eksc. Grazioli vrnil obisk na nemškem konzulatu.

*

Dr. Müller prihaja v Ljubljano s slovesom sijajne diplomatske karijere. Služil je na zelo važnih in zaupnih mestih ter pri tem izkazal svoje sijajne sposobnosti kot znanstvenik in politik.

Potem, ko je prebil daljšo dobo v službi na poslaništvih v Bernu, Bruslju, Bogoti, Bukarešti in Oldenburgu, je bil pozvan v zunanje ministrstvo, kjer je ostal do leta 1926. Nato so mu zaupali vodstvo kozulata v Posadas v Argentini, kjer je ostal do leta 1934. Nato je bil premeščen kot pooblaščenec v Porto Principe in v Havano. Kasneje je bil konzul v Curitibi v Braziliji, končno pa po nadaljnem službovanju v zunanjem ministrstvu imenovan za konzula v Bolcanu, kjer mu je bila leta 1940. poverjena naloga zastopati nemško vlado pri preseljevanju Nemcev. To nalogo je opravljal, dokler ni bil imenovan za Visokega komisarja nemške vlade. V Bolcanu je tudi prejel imenovanje za generalnega konzula v Ljubljani.

Dr. Müllerju izrekamo najprisrčnejšo dobrodošlico.

Proslava 10-letnice prevzema oblasti v Nemčiji

Duhovne in materialne osnove vojnega gospodarstva
Usodna povezanost Evrope

Jutri bo Nemčija proslavila deseto obletnico prevzema državne oblasti po narodnem socializmu. Proslavila jo bo v znamenju novih grandioznih naporov za dosego končne zmage, v katero nemški narod, strnjen okrog svojega velikega voditelja, trdno veruje. Zanimivo sliko o najnovejših nemških prizadevanjih na vojnem področju je te dni podal v dveh zaporednih dopisih berlinski poročevalec milanskega lista »Corriere della Sera« Ciro Poggiali. Naj po njem najprej navedemo izjave, ki jih je pred dnevi podal o duhovnih in materialnih osnovah nemškega vojnega gospodarstva minister za narodno gospodarstvo dr Funk na zboru najodličnejših zastopnikov industrijskega in finančnega sveta.

Neizčrpni evropski viri

Dr. Funk je v svojem govoru dejal med drugim: »Čeprav smo že s štiriletnim načrtom dosegli splošno povečanje proizvodnje, smo med vojno proizvodnjo še stopnjevali. Vendar še nismo izrabili vseh virov ki so nam na razpolago. Mobilizacija civilnih sil je bila doslej le delno izvedena, tako da razpolagamo še z nedotaknjenimi rezervami, ki se jih bomo lahko poslužili. Zlasti v južnovzhodnem delu Evrope so še neizkoriščene sile, od katerih smemo pričakovati veliko korist. Odnosi tretjega rajha s temi ozemlji so se poglobili in racionalizirali, tako da nemško vojno gospodarstvo lahko bogato črpa iz njih za potrebe četrtega vojnega leta.

Nemčija je uvedla gospodarsko-upravni režim, ki zato izključuje sleherno možnost kakršne koli špekulacije na kapitalistični osnovi, kakor se to še vedno dogaja v sovražnih državah. Vidni uspehi tega sistema se ne kažejo le v zgledni organizaciji izkoriščanja vseh naravnih možnosti in v obsežni in takojšnji izrabi slehernega tehničnega napredka, temveč tudi v čutu vzajemnosti, odgovornosti in discipline, ki preveva ves narod. Med izrojenim kapitalizmom angleško-ameriškega gospodarstva in izrojenim socializmom boljševikov se dviga narodno-socialistični sistem kot zgled blaginje in plodovitosti, ki jamči našim silam stalno naraščanje. Stalni dotok novih sil pa nam je zajamčen s prednostmi dela in proizvodnje na vsem ogromnem prostoru, ki je pod nemškim nadzorstvom.

Evropska gospodarska skupnost je sila, s katero morajo računati vsi sovražniki. Prav ta vojna je pokazala, da Nemčija brez Evrope in Evropa brez Nemčije ne moreta živeti. Iz spoznanja te stvarnosti pa izhaja evropska gospodarska vzajemnost kot temeljni kamen stavbe, ki naj zagotovi varnost življenjskega prostora.«

V svojih nadaljnih izvajanjih je minister dr. Funk še opozoril, da lahko Nemčija izkoristi neizčrpne vire na znotraj in tudi na zunaj. Na znotraj prihaja v poštev predvsem mobilizacija ženskih delovnih sil. »Dosegli bomo zmago, je zaključil minister, ker imamo najboljše vojake, najboljše orožje in najboljša poveljstva. Zmagali bom, ker moramo izpolniti zgodovinsko poslanstvo zmage.«

Pred novimi ukrepi

Nemške oblasti prikazujejo v ostalem vojni razvoj nemški javnosti v luči dveh značilnih upoštevanj. Prvo upoštevanje se nanaša na trdoto borbe in iz nje izhajajočo nujnost, da se sovražnim silam postavijo nasproti najmanj enako močne lastne oborožene sile. Zato bo moralo civilno življenje utrpeti nove omejitve, da bi imela od njih korist vojska. Kje naj Nemčija črpa nove sile za svoje nove naloge? Iz dveh rezerv, ki so že doslej pokazale, da lahko dajo domovini odlične moči: ženske delovne moči, ki bodo pozvane, da na vseh mogočih odsekih nadomeste moške sile, in pa najmlajše sile med 15. in 19. letom, ki bi jim bilo mogoče poveriti nekakšne predvojaške naloge, tako da bi bile starejše moči lahko povsod in uspešno izkoriščene za zgolj vojne naloge. Podrobnosti te nadaljnje civilne mobilizacije bodo najbrž v kratkem znane, medtem pa oblasti hočejo, da bi ves narod razumel potrebo države, da se vsi, prav vsi pozovejo k sodelovanju pri skupnih naporih. Že zdaj se doznava, da bo eden izmed ukrepov uvedel obvezno delo vseh državljanov brez razlike, moških in žensk.

Aktivna obramba

Ko pišejo in govore o obrambi, ne mislijo seveda na pasivno obrambo, ki bi vso pobudo prepuščala sovražniku, temveč na superlativno aktivno obrambo, ki izkorišča vse ugodne činitelje. Vojaški kritik lista »Berliner Börsenzeitung« von Schramm pojasnjuje to tezo v daljšem članku v katerem se sklicuje na neštete zgodovinske primere.

Dinamika nemških oboroženih sil, prežetih z narodno-socialističnim revolucionarnim duhom, je omogočila nemški vojski v napadu sijajne zmage. Toda to se je zgodilo v oni fazi vojne, ko je nemško poveljstvo lahko do skrajnosti izkoristilo element presenečenja. Sedaj pa taktičnih sistemov borbe ni več mogoče držati dolgo v tajnosti, niti ni mogoče povsod, kjer koli bi hoteli, nastopiti presenetljivo. Poraženi sovražnik se nauči, skušnje ga silijo k posnemanju in misli tudi na protiukrepe, seveda vse to le tedaj, če se že ob prvi odločilni bitki ne zruši, kakor se je to primerilo Francozom in vsem sovražnikom Osi do leta 1941.

Če pa se vojna podaljša, presenečenje preneha. Vojna postaja nujno vse bolj srdita. In ker napad, ki nima na svoji strani presenečenja, vedno bolj naglo obrablja sile napadalca, mora ta spremeniti sistem in se zateči k obrambi kot »fazi čakanja na sovražne napade«, kakor je to označil Clausewitz, da bi nato spet prešel v napad, ko se številčna premoč sovražnika obrabi in njenapadalni zalet paralizira po izčrpanju, skratka, ko njegov vojni stroj začne kazati znamenja utrujenosti. Nemška vojska ima prednost v premoči svojih poveljstev in boljši izvežbanosti svojih čet, zato ni nikdar prepustila pobude sovražniku in tudi sedaj ga je prisilila, da je napadel v okoliščinah, ki jih ni sam izbral, temveč so mu bile vsiljene.

Usodna evropska skupnost

Res je, da ostane tudi v tem primeru njegova številčna premoč, toda spričo svetovnega strateškega položaja, spričo dolžine prometnih zvez in naraščajočega potapljanja sovražnega brodovja te svoje premoči sovražnik ne more praktično izkoristiti.

Evropska obramba ne sloni samo na vojaških krepostih borečih se množic in poveljstev, temveč tudi na delu in popolni organizaciji ter vodstvu vseh sredstev, s katerimi razpolaga. Dovolj je, ako navedemo v tej zvezi utrdbe, ki so bile zgrajene na zapadu, kjer jih po epizodi pri Dieppu ni bilo treba več niti uporabiti, pa so praktično preprečile ustanovitev drugega bojišča v Evropi. Zaradi njih je tudi sovražno letalstvo izgubilo velik del svoje učinkovitosti. Aksiom je že skoraj, da branilcev in njih obrambnega orožja ni mogoče uničiti iz zraka. Ni pa treba še posebej omenjati, da bi obrambna taktika takoj prenehala, čim bi se sovražnik skušal izkrcati v Evropi. Obramba bi tedaj naenkrat postala zelo aktivna, in to po v naprej natančno določenih načrtih.

Moč nemške obrambe pa je povrhu tudi moralnega značaja. Samo slepci in bedaki še niso doumeli, kje so sovražniki evropskega človeštva in kaj bi ti sovražniki hoteli napraviti iz Evrope. Bedasto bi tudi bilo misliti, da bi se boljševizem ko bi hotel zasužnjiti Evropo, ustavil na švedski meji, na Renu ali ob Švici. Evropa je danes skupnost, ki je povezana v isto usodo. Takšen je stvarni položaj. To morajo končno sprevideti tudi tisti, ki so še na drugi strani in mislijo, da je umestno čakati, da bi se odločili.

Otvoritev „Colombarie“ v Firenzi

Prosvetni minister Bottai je te dni prispel v Firenze, kjer je otvoril novo Kr. akademijo za moralne vede, ki se je prej imenovala »Colombaria«. Pri otvoritvenih svečanostih so bili navzoči Prefekt, akademiki, senatorji, rektor univerze in mnoge druge osebnosti. Otvoritveni nagovor je imel prof. Salmi, za njim pa je predaval prof. Caselli o Danteju in Divini komediji. Eksc. Bottai je obiskal tudi razstavo Feliceja Carne v Michelangelovi galeriji.

Dopolavoro v Ljubljani

Uradno poročilo Pokrajinskega Dopolavora v Ljubljani o poslovanju od 18. do 24. januarja pravi:

Dne 18. januarja so bili številni vojaki pokrepčani v okrepčevalnici ustanove na glavni železniški postaji.

Dne 19. t. m. so razdelili v okrepčevalnici na glavni železniški postaji med vojake 2000 razglednic z znamkami in okrepčali znatno število tovarišev pod orožjem, v kantini ustanove na Taboru pa so razdelili med vojake razna živila.

Dne 20. t. m. je bila v Kočevju filmska predstava za pripadnike Oborožene sile, v okrepčevalnici na glavni železniški postaji v Ljubljani pa so bili mnogi vojaki pokrepčani.

Dne 21. t. m. je bila v Ribnici filmska predstava za pripadnike Oborožene sile, v kantini ustanove na sedežu v Ljubljani pa so bili mnogi vojaki obdarovani z živili.

Dne 22. t. m. je poveljništvo 11. armadnega zbora prevzelo zavoje, ki bodo darovani vojakom v imenu 4. Befane vojaka. V Kočevju je bila filmska predstava za pripadnike Oborožene sile. Vodstvo ustanove se je dogovorilo z direkcijo kina Union, da bodo odslej vsako soboto v tem kinu predvajani italijanski filmi za Italijane, ki prebivajo v Ljubljani. Mnogi vojaki so bili pokrepčani v okrepčevalnici na glavni železniški postaji in obdarovani v kantini ustanove na Taboru.

Dne 23. t. m. so bili vojaki prav tako okrepčani in obdarovani, dne 24. pa sta bili dve filmski predstavi za pripadnike Oborožene sile, ena v Metliki in ena v Kočevju. V okrepčevalnici in v kantini v Ljubljani pa so bili vojaki pokrepčani in obdarovani.

Odobritev ljubljanskega mestnega proračuna

Z odlokom dne 18. t. m. je Visoki komisar odobril proračun ljubljanske občine, v katerega so bile vnešene, kakor je bilo že objavljeno, spremembe, s katerimi se bodo zboljšale razmere cen na mestnih trgih.

Bolniška pomoč delavcem, prihajajočim iz drugih pokrajin Kraljevine

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, glede na sporazum, sklenjen dne 9. novembra 1942-XXI v Rimu med Fašistično zvezo industrijcev in Fašistično zvezo industrijskih delavcev in smatrajoč za umestno, urediti bolniško pomoč delavcem, prihajajočim iz drugih pokrajin Kraljevine, ki delajo na ozemlju Ljubljanske pokrajine v službi nacionalnih podjetij,

odloča:

Fašistična državna zveza vzajemnih bolniških blagajn industrijskih delavcev se pooblašča, da ustanovi v Ljubljani svojo poslovalnico, ki naj pobira prispevke, daje gmotne podpore in ima vobče na skrbi vse, kar je potrebno za izvrševanje sporazuma, sklenjenega dne 9. novembra 1942-XXI v Rimu med Fašistično zvezo industrijcev in Fašistično zvezo industrijskih delavcev glede bolniške pomoči delavcem, prihajajočim iz drugih pokrajin Kraljevine, ki delajo na ozemlju Ljubljanske pokrajine pri nacionalnih podjetjih.

Ta odločba stopi v veljavo dne 1. februarja 1943-XXI.

V Ljubljani, dne 27. januarja 1943-XXI.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli

Denarni zavodi za Pokrajinski podporni zavod

Ljubljana, 29. januarja.

V želji, da bi prispeval k obširnemu podpornemu udejstvovanju Pokrajinskega podpornega zavoda Visokega komisarijata v glavnem mestu in na ozemlju pokrajine, je predsednik združenja kreditnih zavodov in zavarovalnic v Ljubljanski pokrajini izročil Visokemu komisarju nadaljnji znesek 19.050 lir, in sicer prispevek Ljubljanske mestne hranilnice z vsoto 15.000 lir, Riunione Adriatica di Sicurta, podružnica v Ljubljani, z vsoto 2000 lir, Občinske hranilnice v Črnomlju z vsoto 1000 lir in sindikata dirigentov z vsoto 1050 lir. S tem je bilo v celoti doslej nabranih 159.650 lir in je bila ta vsota zbrana s popolnim in prostovoljnim prispevanjem zavodov za podporni fond.

Svarilo

Ponovilo se je že več primerov po trgovinah in drugih obratih, da so se neznanci izdajali za odposlance ali pooblaščence višjih uradnikov in dostojanstvenikov ter v njihovem imenu zahtevali raznovrstno blago. Na ta način so sleparji izsilili večje vrednosti ter oškodovali razne stranke, zato pa svarimo vse prebivalstvo, naj nikomur ne verjame, da ga pošilja kak dostojanstvenik, in naj nikomur nič ne da, pač pa vsakega takega izsiljevalca takoj izroči policiji.

Komunisti umorili mladega pesnika

Poročali smo že o umoru mladega bogoslovca Janeza Hočevarja iz Št. Ruperta na Dolenjskem. Ko je bil na Novega leta dan na potu k svojim staršem, so ga pri Mirni zajeli partizani in ga umorili.

Kakor se je sedaj izvedelo, so partizani istega dne in na istem področju umorili tudi mladega osmošolca Lojzeta Grozdeta. Študiral je v Ljubljani, doma pa je bil v Tržišču pri Mokronogu. Dne 1. januarja se je vračal iz Stične na svoj dom. Tudi on je padel partizanom v roke blizu Mirne. Priče pripovedujejo, da so ga odvlekli v neko gostilno, kjer so trdili o njem, da je bogoslovec. To dokazuje, da ga niso niti poznali in da mu torej niso mogli ničesar konkretnega očitati. Kljub temu so sklenili njegovo smrt ter ga vse popoldne zasramovali in mučili, dokler ni zvečer izdihnil..

Pokojni Lojze Grozde je bil nadarjen, vedno odličen dijak ter pri vseh sošolcih in znancih priljubljen in cenjen. Bil je na glasu mnogo obetajočega pesnika. Njegove pesmice, polne idealnega zaleta, so žele priznanje in občudovanje pri vseh, ki so jih poslušali in brali. Komunistični zločin je oropal Slovence mladeniča, ki je vzbujal največje nade.

Ko se je izvedelo za ta novi umor komunistov v okolici Mirne, se je ogorčenje prebivalstva le še povečalo. Prelita kri kliče po zadoščenju in bodri ljudi, da se še bolj odločno posvetijo borbi za iztrebljenje zločinskega komunizma, ki prinaša narodu le nesrečo in pogubo.

Uspeh italijanskega predavanja na Dunaju

Dunaj, 28. jan. s. Poseben uspeh je imelo predavanje akademika Italije Eksc. Vicenza Ussania. Govoril je o Titu Liviju v Italijanskem kulturnem zavodu, kjer ga je poslušalo številno izbrano občinstvo.

Bolgarske pokrajine borcem za Macedonijo in Tracijo

Sofija, 28. jan. s. Parlament je izglasoval zakon o doživljenskih pokojninah za tiste, ki so si pridobili zasluge v borbi za osvoboditev Macedonije in Tracije.

Washington terorizira države Južne Amerike

Carigrad, 28. jan. s. »Tasviri Efkar« ž-gosa v svojem uvodniku akcijo Zedinjenih držav, s katero hočejo prisiliti države Južne Amerike v vojno. Grožnje in izsiljevanje so običajno orožje washingtonske vlade za dosego njenih namenov. Pritisk Severne Amerike je vzbudil neugoden vtis v vseh nevtralnih državah.

Naročite se na romane Dobre knjige!

Gospodarstvo

Vrednost dobrega komposta

Že v jeseni smo ponovno opozorili na nujno potrebo, da se pred zimo vsa polja preorjejo in da se vrtna zemlja prekoplje, ne samo zaradi tega, da se olajšajo spomladanska dela, temveč tudi zaradi tega, ker je to važno za bodočo rast posevkov. Pri tem igrajo važno vlogo zemeljske bakterije, ki potrebujejo za življenje poleg toplote in vlage dovolj zraka. Rodovitnost poljske in vrtne zemlje je v znatni meri odvisna od teh bakterij, ki šele omogočijo rastlini, da iz zemlje vsrka hrano. Naravna in umetna gnojila, ki jih dodajamo zemlji, koristijo rastlinam le tedaj, če v zemlji razpadejo. To razpadanje pa šele omogočijo zemeljske bakterije, ki pretvorijo ogljikove spojine, ki se nahajajo v gnoju, v ogljikov dvokis in dušikove spojine v amonijak in salpeter. Le v tej obliki sta potem ogljik in dušik dostopna rastlini. Zemlja je tem bolj rodovitna, čim več ima zemeljskih bakterij. Zato moramo njih razvoj pospeševati, če hočemo doseči boljši pridelek.

V prvi vrsti je potrebno, da se zmelja prezrači, kajti bakterije potrebujejo za razvoj in za življenje zraka. Ne zadostuje torej, da zemlji redno dodajamo gnojila, treba jo je tudi razrahljati, da pride v zvezo z zrakom. Za razvoj zemeljskih bakterij je važno, da po možnosti dodamo zemlji dober kompost. Sploh je treba kompostu posvetiti več pažnje, ker lahko s kompostom samim že dosežemo znatne uspehe. Posebno važen je kompost za delovanje zemeljskih bakterij in za razrahljanje zemlje. Za pripravljanje komposta uporabljamo predvsem odpadke rastlin, ki se ne dajo pokrmiti, prav tako listje, hišne smeti, cestne smeti, pa tudi blato iz jarkov, iz ribnikov, lesni pepel, fekalije, in tudi šoto. Neprimerni pa so za pripravljanje komposta odpadki, ki se težko razkrojijo, na primer les, kosti, papir, veje, žaganje, jelovo igličje, milnica itd. Pri tem je zlasti tudi paziti, da ne pridejo v kompost bolni deli rastlin in semena plevela.

Pri pripravljanju komposta je treba paziti, da se odpadki ne nakladajo previsoko. Normalno naj bo kompostna kopica visoka le 50 cm. Če nakladamo višje, potem primanjkuje nižjim plastem zraka za razkroj in delovanje bakterij. Prvo plast lahko naložimo neposredno na zemljo, ki jo očistimo. Zelene dele rastlin je treba pomešati z zemeljskim materialom, da se olajša in pospeši razpadanje. Isto velja za listje. Najbolje razpada listje sadnih dreves. Med posamezne zelene plasti treba vedno naložiti nekaj zemlje. Paziti je treba, da se kopica preveč ne sesede, ker se s tem prepreči dovajanje zraka.

Važno je tudi, da se doda apno. Kjer ni na razpolago apna za gnojenje, naj se nastrga cestno blato. Apno pospešuje razkroj in tudi veže kisline. Kopica komposta mora biti vedno dovolj vlažna. Zato je skrbeti, da se poleti ne osuši. Dobro je, če se kopica komposta poleti pokrije z zemljo in da se vsejejo rastline s širokim listjem, zlasti buče, ki obvarujejo kopico pred izsušenjem. Dobro pridelan kompost je uporaben že po enem letu. Dober kompost vsebuje dušik, fosforno kislino, kalij in apno in ima le malo manj gnojilne vrednosti kakor hlevski gnoj.

Gospodarske vesti

= **Izmenjava dveh članov pokrajinskega namestitvenega odbora.** Upoštevajoč, da dva sedanja člana pokrajinskega namestitvenega odbora nista več predsednika odsekov Pokrajinske delavske zveze, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odločil, da se imenujeta kot člana pokrajinskega namestitvenega odbora Karel Rogina, predsednik odseka poljedelskih delojemalcev, in Franc Majcen, predsednik odseka bančnih in zavarovalnih delojemalcev, in sicer namesto Josipa Langusa in Cirila Golmajerja.

= **Iz zadružnega registra.** Vpisala se je zadruga »Sadjar in vrtnar«, nabavna in prodajna zadruga z o. j. v Ljubljani. Zadruga bo vnovčevala v predelanem ali nepredelanem stanju sadje, vrtne ter poljske pridelke svojih članov ter jih predelovala, vrh tega bo nabavljala, predelovala in izdelovala sadjarske, vrtne ter poljedelske potrebščine za svoje člane. Člani upravnega odbora so: Joško Vavpotič, uradnik, Vilko Čeč, faktor, Alojzij Čatar, uradnik, Franc Garibaldi žandarmerijski narednik, in Anton Mihevc, mehanik, vsi v Ljubljani.

= **Obvezni obdelovalni načrt za Srbijo.** Srbska vlada je za leto 1942-43 sestavila obsežen obdelovalni načrt, ki obsega vsa področja poljedelstva in vsebuje predpise, po katerih so kmetovalci obvezani izpolniti ta načrt. Že v jeseni je vlada izdala obsežne ukrepe za jesenska dela na polju. Poskrbela je, da so dobili kmetje potrebna semena in umetna gnojila, preskrbela pa je tudi najnujnejše stroje in orodje. Da se doseže povečanje poljedelske proizvodnje je bila uvedena kmetijska delovna služba za vse prebivalce, ki so za delo sposobni pa nimajo lastne zemlje ali imajo premalo lastne zemlje. Doslej so bili taki prebivalci le deloma zaposleni. V bodoče pa bodo uporabljeni tam, kjer je premalo delavnih moči za kmetijska dela. Obdelovalni načrt predvideva prav občutno povečanje posejanih površin. Tako je predpisano, da se mora posejati s pšenico 500.000 hektarjev (za 5% več kakor v letu 1941-42), z ržjo 28.000 hektarjev (za 25% več), z ječmenom 40.000 hektarjev (45% več) in s koruzo 825.000 hektarjev (17% več). Z ovsom posejana površina se bo zmanjšala za 6000 na 74.000 hektarjev. Površina posajena s krompirjem je bila že v prejšnjem letu znatno povečana in je lani dosegla 40.000 hektarjev, za letos pa je predvidena površina 50 000 hektarjev. Površina, ki jo je moral vsak posameznik posaditi s krompirjem, je točno predpisana ne samo za velike posestnike, temveč tudi za srednje in majhne posestnike. Nadalje predvideva obdelovalni načrt, da se mora v letošnjem letu posejati s sladkorno peso 16.000 hektarjev, s krmilno peso 5000 hektarjev in z raznimi drugimi krmilnimi rastlinami 71.000 hektarjev. Srbsko kmetijsko ministrstvo polaga posebno važnost na povečanje pridelovanja krmilnih rastlin. Zlasti je predvideno pridelovanje krmilj na površini pašnikov, ki so doslej nudili le majhen donos. Površina, ki jo je treba posejati z lanom in konopljo je povišana na 10.000 hektarjev, za kulture tobaka pa je določenih 9000 hektarjev. Za pridelovanje sočivja, ki se je prav tako že leni znatno povečalo, je predvidena površina 40.000 hektarjev, medtem ko je površina vinogradov omejena na največ 60.000 hektarjev. Po načrtu bodo morali kmetje gojiti tudi vmesne rastline, zlasti sončnice in buče. Vlada pa je prevzela skrb, da bodo kmetje imeli na razpolago potrebna semena.

= **Iz spodnještajerskega trgovinskega registra.** Tvrdka Gusel Leopolda naslednik, trgovina z mešanim blagom in deželnimi pridelki na drobno in debelo, družba z o. z. v Mariboru se je spremenila v javno trgovinsko tvrdko (osebno jamčeči družabniki so: Ivan Plečko, Avgust Ketiš, Zofija Gusel, mladoletni Leopold Gusel in mladoletna Sofija Gusel; tvrdko pa zastopata Ivan Plečko in Avgust Ketiš). — Tvrdka Radio Maribor, družba z o. z. je prešla na edinega družabnika Josipa Jankoviča, ki jo bo vodil pod lastnim imenom.

= **Neresnične vesti o devalvaciji kune.** O priliki povratka iz Berlina je hrvatski zakladni minister dr. Košak podal zastopnikom tiska izjavo, v kateri je med drugim poudaril, da so bili njegovi razgovori v Berlinu posvečeni gospodarskim in finančnim vprašanjem kakor tudi vprašanju prehrane. V mejah vojnih možnosti so bila ta vprašanja rešena s konkretnimi sklepi. Le nekateri problemi, katerih rešitev zahteva več časa, bodo razčiščeni pri poznejših pogajanjih. Glede na tendenčne govorice o devalvaciji kune je hrvatski zakladni minister izjavil, da se o vprašanju tečajne spremembe kune ni razpravljalo odkar je bilo v maju leta 1941. določeno čvrsto tečajno razmerje med kuno na eni strani ter italijansko liro in nemško marko na drugi strani. Na podlagi poznavanja valutnih razmer in plačilnih odnošajev z inozemstvom je izrekel svoje prepričanje, da tako vprašanje tudi v doglednem času ne more biti predmet pogajanj.

= **Uvedba dednih kmetij na Francoskem.** Francoski uradni list je te dni objavil zakon, ki na novo ureja dedno pravico za kmetijo. Po novem zakonu se lahko vsaka kmetija, ki je dovolj velika, da prehrani družino, na predlog proglasi kot nedeljiva in jo potem lahko podeduje le v celoti upravičeni dedič. Nedeljivost se proglasi za pet let, potem pa se mora podaljšanje na novo predlagati. Zakon tudi urejuje način odpravnine, ki jo mora plačati prevzemnik posestva ostalim dedičem. Kmetijski minister bo za posamezna področja države določil minimalno površino za take dedne kmetije.

= **Povišanje glavnic francoskih bank.** Pariški zavod Banque de Paris et de Pays Bas, ki spada med največje francoske banke, je že leta 1941 izvedel povišanje glavnice od 300 na 450 milijonov frankov, sedaj pa je sklenjeno povišanje na 675 milijonov frankov. Pričakovati je, da bodo v kratkem zvišali glavnice tudi trije ostali veliki zavodi: Crédit Lyonnais (pri katerem ima upravni svet že pooblastilo za povišanje od 400 na 1000 milijonov), Comptoir d'Escompte (ki ima prav tako pooblastilo za povišanje od 400 na 787 milijonov frankov) in Société Générale (kjer je bilo že izvedeno povišanje od 625 na 700 milijonov frankov)

Odrezki januarskih živilskih nakaznic

Trgovcem in pekom sporoča mestni preskrbovalni urad, da bo odrezke januarskih živilskih nakaznic sprejemal tako, da pridejo v ponedeljek 1. februarja na vrsto trgovci z začetnico A, v torek 2 februarja z začetnico B, v sredo 8. februarja z začetnicami C do F, v četrtek 4. februarja z začetnicama G in H, v petek 5. februarja z začetnicama I in J, v soboto 6. februarja z začetnicami Ka do Kl, v ponedeljek 8. februarja vsi nadaljnji z začetnico K, v torek 9. februarja z začetnico L, v sredo 10 februarja z začetnico M, v četrtek 11 februarja z začetnicama N in O, v petek 12. februarja z začetnico P, v soboto 13. februarja z začetnicama R in S, v ponedeljek 15. februarja z začetnicama Š in T, v torek 16. februarja z začetnicama U in V, v sredo 17. februarja z začetnicama Z in Ž, peki pa v četrtek 18. februarja z začetnicami A do J, v petek 19. februarja z začetnicami K do P in v soboto 20. februarja peki z začetnicami R do Ž.

Trgovce in peke opozarjamo, naj oddajajo svoje odrezke samo ob določenih dneh od 8. do 12. ure v II. nadstropju Mestnega doma, ker jim bo sicer otežena nabava blaga za mesec marec.

Vsi trgovci in peki morajo oddajati vse svoje odrezke natanko sortirane, t. j. vsako vrsto blaga posebej v zavitkih, kjer je poleg žiga tvrdke treba navesti število odrezkov in množino blaga v kilogramih. Odrezkom morata biti priložena dva izvoda natančnega seznama vseh oddanih odrezkov, ki ju mora podpisati trgovec ali pek ter potrditi z žigom tvrdke. Na seznamih za moko, riž in testenine mora biti pritisnjen žig tudi v levem zgornjem kotu.

Maščobne odrezke morajo trgovci oddati cele. Morebiti prerezani morajo biti spet zlepljeni v celoti z oljem vred. Meseca januarja se je delila slanina, maslo in olje po že objavljenem razmerju.

Seznane za maščobne in sladkorne odrezke je založilo Združenje trgovcev, ter naj se trgovci poslužujejo samo teh. Odrezki za fižol, sol, parmezan, mehki sir in marmelado morajo biti na posebnem seznamu v dveh izvodih. Ta živila morajo biti obračunana natančno po razporedu, ki ga je objavil Prehranjevalni zavod Visokega komisariata, in se glasi: Črka A živilske nakaznice 300 g fižola črka B živilske nakaznice 600 g soli, črka C živilske nakaznice 60 g parmezana, črka D živilske nakaznice 150 g mehkega sira, GMb št 15 dodatne živilske nakaznice 1000 g marmelade, GMc VII dodatne živilske nakaznice 1000 g marmelade. Odrezke nakaznice GM 15 in VII za marmelado je treba lepiti ločeno kljub temu, da je enaka količina.

Ker se sladkorni odrezki navedene živilske nakaznice glase na 100 g ter je množina dodatnega sladkorja tudi 100 g, opozarjamo trgovce, naj te množine ločijo ter vnesejo dodatni sladkor po 100 g v seznam med dodatne odrezke. Dodatne odrezke po 400 g sladkorja naj pa v seznamu odrezkov vnesejo neposredno pod 100 g dodatnih odrezkov.

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Krekov trg

V mesecu aprilu leta 1909. je bila trgovska gremialna šola izločena iz Mahrovega zavoda. Preselila se je v prvo deško ljudsko šolo na Ledini ter je bila podrejena samostojnemu vodstvu. Toda ko je bil zgrajen 1931. leta v Gregorčičevi ulici Trgovski dom, je dobila šola v posebnem krilu na njegovem dvorišču svoje moderno urejene učilnice.

Poslednji ravnatelj Mahrovega zavoda je bil že omenjeni Artur, in to do konca prve svetovne vojne.

V pritličju Mahrove hiše je bila na levi strani velikega vhoda, preden se je preselila na Erjavčevo cesto št. 19 dvorazredna ljudska nemška šola. Nad njenimi prostori v prvem nadstropju pa je bil nastanjen zasebni nemški vrtec za štiriletne do šestletne otroke (prejkone že izza njegove ustanovitve v letu 1884. ali vsaj kmalu po njej) do leta 1898, ko mu je preskrbela s svojimi sredstvi lasten dom v Streliški ulici št. 14 Kranjska hranilnica, prednica sedanje Hranilnice Ljubljanske pokrajine. Prostore, katere je zavzemala rečena nemška šola, je dal hišni lastnik v najem ljubljanskemu poštnemu in brzojavnemu uradu št. 3, ki jih je obdržal najmanj dvajset do pet in dvajset let, oziroma do časa, ko je bil premeščen v veliko mestno stanovanjsko hišo na Poljanski cesti št. 15, zgrajeno leta 1929. Na desni strani hišnega vhoda je imela pisarniške prostore zavarovalna družba »Riunione Adriatica di sicurtà«, dokler jih ni premestil njen glavni zastopnik Ivan Perdan v svojo hišo, o kateri govorimo pozneje. Poleg ali na hišnem oglu je bila trafika in loterijska zbiralnica (kolektura) od ljudi stavljenih številk. Obedve je oskrbovala soproga upokojenega stotnika Franca Urbasa, čigar brat Anton je bil ljubljanski kanonik in stolni dekan. Izredno velika soba je imela spredaj pregrajo, zapirajočo »uradni« prostor trafike od onega za loterijske posle. Na pregraji so bile navedene na lepenki ali pa kar na deskah številke (»numare«) v vseh možnih varijacijah ali spremembah. Zraven je visela vrečica z devetdeset številkami, iz katere so potezali srečo loveči ljudje številke in jih nato stavili. Prav tam je gorela »večna« lučka, da so lahko pri njej prižigali kadilci proizvode iz blažene travice. Nadalje je bilo v poslovalnici precej ptic, tako zaprtih v gajbici kakor prosto letajočih. Pri peči je sedel v vozičku stari gospod stotnik, kateremu sta delala druščino bel koder in črn maček, docela nič se meneč za ptičji zarod. Pred vhodom v »dom sreče« je bila na levi plati deska z izžrebanimi številkami tekočega tedna, na desni pa je bil upodobljen živo pisan širokohlačni Turek s sila velikimi čibukom, da je tem nazorneje opozarjal na prodajalnico tobačnih izdelkov. — V hiši toda v njenem traktu v Kopitarjevi ulici, je prodajal mlevske izdelke Janez N. Jerman, hišni posestnik in neposredni sosed Strukljeve gostilne v ozki Dolgi (zdaj široki Dalmatinovi) ulici, v hišnem delu, obrnjenem proti Ljubljanici pa so imeli svoje prostore Franc Slovša in Franc Jager, mesarja, kakor tudi Köchlerjev izkuh, po domače »Česenbirt«.

Pred Mahrovo hišo so prodajali prejšnje čase na stojnicah krznarji kožuhe, kučme in krznino sploh ter nudili naprodaj žebljarji, kovači, ključavničarji, kleparji i. dr. lastne ali pa od drugod dobljene izdelke. Po odpravi sejmov je bilo tu nekaj časa kupčevanje z drvmi in raznimi poljskimi pridelki bolj na debelo.

In ko smo se seznanili s prednjimi podatki nekoliko obširneje z Jackovo odnosno Mahrovo hišo in z vsemi kolikor toliko zanimivimi podrobnostmi, nanašajočimi se nanjo, moramo navesti le še to, v čigavo last in posest je prehajala ta hiša po državnem prevratu, izvedenem leta 1918., in za kaj vse približno so se od tedaj uporabljali njeni pripravni prostori. Ker je bil prisiljen Mahrov trgovinski učni in vzgojni zavod, seveda samo z nemškim nazivom Handels-Lehr- und Erziehungsanstalt, takrat spričo nenavadno izpremenjenih okoliščin, opustiti, bolje ukiniti nadaljnje poučevanje o trgovinskih vedah popolnoma, je prodal Artur Mahr hišo dne 28. februarja 1919 Francu Vokaču ter se preselil v Graz. Od Vokača je kupila hišo dne 19. januarja 1928 Slovenska banka, d. d. v Ljubljani, ki je odlično preuredila vso desno stran hišnega pritličja za svojo opravilnico. Naposled si je pridobila hišo na javni dražbi mestna občina ljubljanska, na katero je bila pravnoveljavno prepisana v zemljiški knjigi dne 25. avgusta 1937. — Od prestanka Mahrovega učnega zavoda dalje se je nahajalo v hiši že neverjetno veliko sedežev raznih trgovinskih in zadružnih firm, potem pisarn različnih javnih in zasebnih uradov, trgovin, obrtniških delavnic, shramb za raznotere življenjske potrebščine in še mnogo podobnega. Precej tega in onega ima zavetje v obširnem poslopju še slej ko prej, akoravno uporablja sedanja njegova gospodarica že pretežno hišne prostore in prostorčke za svoje čedalje mnogovrstnejše potrebe in namene. A kdo bi vedel morda že danes reči, kakšna utegne biti nadaljnja bodočnost te hiše!

Najbližja soseda bivši Mahrovi je hiša (št. 11) dedičev po Ivanu Perdanu, trgovcu s špecerijskim in kolonijalnim blagom in več let predsednikom trgovske in obrtniške zbornice in deželnim poslancem, umrlim dne 4. decembra 1899. Tudi o njej je moči zapisati marsikaj zanimivega in vrednega, da se otme pozabi.

Alojzij Potočnik

Ali ni škoda?

(K smrti umetnika Ivana Vavpotiča)

Smrt umetnika, kakor je bil pokojni Vavpotič, nam daje priliko razmišljati, ali je bila njegova smrt res nujna, neizogibna. Njegove bolezni nisem poznal natančneje, ker ga nisem poznal kot bolnika in sem zvedel o tragičnem izidu njegovega obolenja šele iz časopisov, kakor mnogi drugi, ki so me tozadevno po njegovi smrti izpraševali. Govorilo se je in pisalo, da je podlegel vnetju možganske mrene kot posledice svoje ušesne bolezni. Ali je to res ali ne, ne vem, toda ta prilika naj bo povod za razmotrivanje, ki se naj ga posebno oni, ki zbole ali bolehajo na gnojnem vnetju srednjega ušesa, zapomnijo in ga upoštevajo. O tem sem že večkrat pisal, pa so bolniki brezbrižni toliko časa, dokler jih ne začne kaj boleti ali dokler ne nastopi nenadoma katastrofa, ko ni več pomoči. Zato je opozarjanje na velike nevarnosti, ki pretijo tako bolnim, ponovno potrebno in smatram kot šef ušesnega oddelka za svojo dolžnost, vedno znova in znova opominjati tozadevno obolele. Piše se o vseh mogočih boleznih. Nedavno sem čital v časopisu o vraničnem prisadu, kakor da bi bila ta bolezen bogve kako pogosta, ne berem pa skoro nikoli o boleznih, ki močno posegajo v zdravstvo ljudstva, kot so n. pr. ušesne in nekatere druge bolezni, o katerih bi bilo že davno nujno govoriti.

Pri gnojnih vnetjih srednjega ušesa razlikujemo, ako navedem le glavna nevarna obolenja, dve vrsti, in sicer tako zvano akutno in kronično. Akutna vnetja začnejo večinoma z velikimi bolečinami, dokler ne predere gnoj ušesno mreno. Tako boleče začetno vnetje privede bolnika prav hitro k zdravniku, ki prebode mreno, če narava sama ni že bobnič prejedla. Komaj pa so glavne bolečine pojenjale, ima bolnik že svoje muhe in dostikrat ne verjame, če po tri-, štiri- ali pettedenskem gnojenju, ki ne poneha, zdravnik predlaga operacijo, posebno takrat, kadar je kost za uhljem, ki večinoma oboli obenem s srednjim ušesom, na pritisk s prstom boleča. Ker pa kost sama na sebi ne boli, smatra bolnik že za zadosten vzrok, da operacijo odkloni. Že marsikak bolnik je to odklonitev plačal s smrtjo. Večinoma začnejo iztok in drugi bolezenski znaki proti koncu tretjega ali četrtega tedna pojenjavati, kar je znak, da ima obolenje tendenco, samo se pozdraviti. V nasprotnem primeru pa je operacija neizogibna. Pa tudi, če iztok sam na sebi pojenjuje ali sploh pojenja, nekateri bolniki še niso izven nevarnosti, če se posluh kmalu ne izboljša ali če obstoji glavobol ali kak drug bolezenski znak še nadalje. V takem primeru gre za posebno vrsto nevarnega vnetja, ki more še po preteku mnogo tednov izbruhniti z vso silovitostjo na dan; zato mora biti bolnik stalno pod kontrolo. Vnetje povzroča tako zvani streptokokus ali pneumokokus mucosus, nevarna bakterija, ki ji je treba priti z operacijo do živega.

Kronična gnojenja iz srednjega ušesa imajo slabo dišeč iztok, in če gnojenje po daljšem ali krajšem konservativnem zdravljenju ne poneha, tedaj je to znak, da kje v globini razpada tkivo ali slušne koščice ali kost; najrajši takrat, kadar gre za tako zvani ušesni holesteatom, ki kakor rak čimdalje bolj raste in se razvija in uničuje zdravo kost, dokler ne doseže kak važen del ušesne okolice, bodisi možgansko mreno, največje v glavo in iz nje vodeče žile, ali notranji del ušesa: labirint ali kak važni živec. Zato je pri teh boleznih zdravljenje neobhodno potrebno, takisto tudi operacija, posebno tedaj, kadar bolezen preide na imenovane dele. Preden vse te komplikacije nastanejo, so operacije nenevarne, vsaj pri nas nobeden tako operiran bolnik ne umre. Pa tudi ob komplikacijah imamo lepe uspehe; nedavno smo imeli med petimi operiranimi vnetji možganskih mren tri (3) ozdravljene primere, kar je uspeh, s katerim se moremo ponašati pred komer koli. Toda kolikor prej posežemo operativno vmes, tem sigurneje smemo pričakovati uspeh. Vselej, ko imamo kak smrten primer, je krivda za to na strani bolnika. Podlegel je zaradi svoje zanikrnosti, ne pa zaradi operacije, kar tolikokrat beremo v časopisih.

Naj še navedem, da je ušesno zdravljenje včasih dolgotrajnejše in da ni možno bolnika ozdraviti po dveh, treh ordinacijah. V bolniških zavarovanjih večkrat slišimo očitke, češ trikrat sem bil že pri vas, pa še nisem zdrav. Pri zadnjem, pred nekaj dnevi operiranem primeru sem zdravil pacijenta tri mesece in ker se stanje pri bolniku zlepa ni zboljšalo, sem ga radikalno operiral. Pri operaciji se je videlo, kako potrebna je bila, saj je kost pregnila tudi že do možganov in do glavne žile, tako da moremo reči, da bi bolnik brez operacije gotovo kmalu podlegel, medtem ko se mu sedaj že dobro godi. Naj to opozorilo zadostuje.

Povrnimo se nazaj k Vavpotiču! Vsakega, tudi še tako malo pomembnega člana človeške družbe je škoda; življenje vsakega človeka je dragoceno ne samo zanj, temveč tudi za druge. In nebroj interesov je zvezanih z vsakim življenjem. Vzemimo, da bi Vavpotič res podlegel taki bolezni, ne da bi se bil zdravil — ali ne bi bila nepopravljiva škoda, brez potrebe izgubiti tako velikega umetnika, kakor je bil pokojni Vavpotič. Škoda za narod, za svojce in za prijatelje. On pa ni bil samo umetnik, ampak tudi oseba, ki je v družbi mnogo pomenila po izrednih lastnostih. Mnenja sem, da bi mogel tak človek še desetletja živeti sebi, svojcem in narodu v čast in korist. Ali ni škoda?

Zato pozivam končno še enkrat: ne omalovažujte nobenih gnojenj kjer koli, najmanj pa gnojenj iz ušes!

Dr. Pogačnik Josip,
šef primarij.

Severna Afrika: iztovarjanje goriva z velikih italijanskih prevoznih letal

Gotski relikviarij — nov mik kapitlja

Novo mesto, 28. januarja.

Kakor smo že zabeležili v našem listu, je pri restavracijskih delih na novomeški kapiteljski cerkvi g. Jože Gregorič odkril pri vratih v »hištrno« v pritličju severnega trakta proštije reliefno obdelan kamen, predstavljajoč bradato moško glavo, za katerega je naš domači strokovnjak prvotno domneval, da utegne biti sklepnik z oboka prvotnega prezbiterija kapiteljske cerkve. V tem prepričanju je g. Gregorič ukazal ob koncu novembra plastiko odkopati. Namesto v reliefu izdelanega domnevnega sklepnega kamna pa so zidarji izluščili iz zidu polnoplastično, doprsno figuro bradatega moža, ki je bila na debelo prevlečena z beležem in barvo.

Ko so plastiko očistili beleža, je g. Gregorič ugotovil, da gre nedvomno za srednjeveško figuro svetnika, katerega identitete pa danes ni možno ugotoviti. Pravokotna vdolbina, ki jo ima svetnik na prsih, priča, da je poprsje služilo za relikviarij. Poprsje je iz rumenega peščenca in 40 cm visoko. Glava je obrnjena strogo frontalno, dolga brada pada na prsi vse do pravokotne vdolbine za relikvije. Dolgi, na koncu polžasto zaviti lasje padajo globoko na hrbet. Figura je brez pokrivala, prav tako ni označen svetniški nimb, tako da le omenjena vdolbina za relikvije dovoljuje trditev, da gre za svetniški kip. Obleka, kolikor je vidna, pada v širokih vzporednih gubah. Figuro so poškodovali zidarji, ki so jo neznano kdaj vzidali v zid, in sicer je močno odbit nos in hudo poškodovan del okoli ust. Dobro pa se vidi, da so dolgi brki viseli ob bradi na vsaki strani ust.

Gre za izrazit tip relikviarija v obliki doprsne figure svetnika, ki je bil običajen v romanski in gotski dobi in se v pozni renesansi in baroku vedno bolj izgublja. Čeprav je kip močno poškodovan, nam način obdelave las nudi trdno oporišče za njegovo datiranje. Brada in lasje so obdelani v vzporednih kosmih, ki so na koncu zaviti v izrazito polžastih zavojih. Posebno značilna je obdelava las, ki se lahno valovito spuščajo s temena, njihovi kosmi so na koncu svedrasto zaviti in dekorativno položeni na hrbtu drug ob drugem.

Tak način obdelave las in brade je značilen za gotsko plastiko od konca 14. stoletja do nekako srede 15. stoletja. Ker pada zidanje kapiteljskega prezbiterija prav v ta čas, moremo sklepati, da se nam je v tem poprsju neznanega svetnika ohranil kos prvotne cerkvene oprave, kajti nedvomno je, da je relikviarij stal po takratni navadi na oltarju. Poprsje moramo torej datirati v tretje desetletje 15. stoletja, okoli l. 1429., ko je bil posvečen novi prezbiterij, za katerega veliki oltar je bil relikviarij verjetno izdelan.

Kapiteljska cerkev je s to najdbo pridobila novo kulturno-zgodovinsko zanimivost, ki bo prav lepo izpopolnila že doslej zbran material za bodoči lapidarij, ki bo nameščen v vhodni veži v kripto. Kip vzbuja toliko večjo pozornost, ker je edina v Novem mestu ohranjena statuarična plastika iz gotske dobe. Naš neumorni umetnostni zgodovinar g. Jože Gregorič je kip ne samo odkril, temveč ga tudi izkopal in podrobno razčlenil.

Pravljica za odrasle

Človek je globoko v svojem bistvu vedno kos otroka, lačnega čudovitih dogodivščin in neznanega mu sveta, lačnega bleska, barv, čustvenih vzgibov.

In kaj je opereta drugega kakor pravljica za odrasle?

Bolj kakor kaka druga opereta je Leharjeva opereta »Dežela smehljaja« pravljičen svet, saj ne manjka v njem pravega kitajskega princa in princese in hudega sovražnika lepe deklice Lize, krutega Čanga. In menda ga ne bo mladega dekleta v gledališču, ki bi se v svojih mladostnih željah ne prenesla v lik Lize in si zaželela bajnega princa iz vzhodnih dežel, o katerem sanja vsako dekle in ga doživi na podoben način kakor Liza — s sladkostjo in z razkošjem prvega spoznanja in bolečino ter razočaranjem ob razhodu...

*

Libretista Löhner in Herzer sta postavila na oder nasprotje med dvema miselnostima: evropsko in kitajsko, med belim in rumenim plemenom, kot njihova zastopnika pa dva potomca najvišjih plemiških rodbin, torej po evgeniki čistokrvna in najizbranejša nositelja vseh značilnih lastnosti njunega družabnega reda in njunega pojmovanja, obeh kultur in civilizacij. Čustvo ljubezni, ki je skupno vsem plemenom in nadvlada vse predsodke, združi Evropejko, komteso Lizo, in kitajskega princa Sou-honga v zakon, ki je srečen vse dotlej dokler ne vznikne *konflikt med njunim osebnim čustvovanjem in družbenim redom, tradicijo.* In tu so razlike, razumske zapreke in umetne pregrade, ki jih je ustvarila človeška družba kot neomajno normo.

Tu trčita dve pojmovanji: princu je prepovedano imeti kot glavno ženo — belo ženo. Večtisočletna tradicija vladarske hiše Mandžujev in z njo zvezano pojmovanje časti je neomajno. Za Evropejko pa je zoper čast in ponos njene plemenite rodbine, da bi bila ena izmed petih žená.

Konflikt časti in ljubezni, dolžnosti in sebičnosti, razuma in krvi. Kaj bo zmagalo?

Strast vzkipi, dvoje ranjenih src je v agoniji, dva užaljena ponosa se vzpneta, ranjena do globin, in dve vroči, plameneči srci stre — tradicija, dvoje mladih, kipečih življenj se odreče drugo drugemu, dva človeka se uklonita demonu-zmaju in plemiškemu grbu, idoloma, ki so ju ustvarili njuni predniki.

*

In kljub temu, da si raznežen od očarljivo opojne glasbe — ali pa morda prav zaradi nje — se vprašaš: v čem je ta usodna raznoličnost plemen? V srcih — v čustvih —? — Ne!

Toda kje?

Zgolj v razumsko zgrajenem, privzgojenem pojmovanju življenja in njegovih zakonov.

Ta Leharjeva glasba ima čarobno moč in poje brez vsakega besedila citat iz knjige modrosti. »... Največja pa je ljubezen...« in je žalostna, ker je drugače...

*

V novem gledališkem listu za »Deželo smehljaja« je pojasnilo o bistvu razlik med tehtno operno tvorbo in lažjo pavrstjo glasbene umetnosti — opereto, ki ga je napisal ravnatelj Ukmar

Veličina čustvenih konfliktov in vzponov v operi, ki sega v skrajne izrazne dimenzije, in bolj površinsko, manj problematično operetno glasbo je dojmljivo izražena. In nehote se vsiljuje človeku v misel primerjava.

Klabundovo dramo »Praznik cvetočih češenj«, katerega motiv je porabil skladatelj Weingartner za opero (ki bo verjetno prišla prihodnjo sezono na spored), pozna menda vse gledališko občinstvo. Opera ima naslov »Vaška šola«.

S primerjavo »Praznika cvetočih češenj« in »Dežela smehljaja« je možno ugotoviti resničnost razmotrivanj v Gledališkem listu.

*

Razlika med veličino konflikta v operi in operet?

Operetna libretista sta se zadovoljila z ljubezensko-družabnim konfliktom o užaljenem ponosu in pojmovanju časti. Precej vsakdanja zadeva med zaljubljenci.

Če bi ne bilo v Klabundovi drami literarne vrednosti besedila in bi bil konec igre takrat, ko se spoznata in vzljubita inkognito živeči princ in ministrova hči, ki je pripravljena žrtvovati zaradi svoje podobnosti svoje življenje zanj in bi dobrohotni pisatelj napravil tu happy end, bi bilo to lepo in opereti prav prikladno dejanje. Toda opera zahteva do skrajnih možnosti razvit čustven vzpon: dekle pade kot žrtev ljubezni do domovine in princa. To je že stopnja više in končno najvišje do zmage nad tradicijo časti in dolžnosti, do odklonitve žrtvovanega življenja, do resignacije na vladarsko čast, do najmočnejšega čustvenega zagona, do zvestobe v ljubezni tudi preko smrti — do spoznanja človečnosti.

*

Ravno ker je Leharjeva »Dežela smehljaja« po svoji glasbeni vrednosti visoko nad drugimi operetami in je nekje na meji med operetno in operno tvorbo (saj se vzgleduje v kompozitorskem pogledu na Pucciniju in drugih, njemu sorodnih tvorcih), sili v premišljevanje, koliko delj bi lahko seglo dejanje s tem, če bi Liza vztrajala preko predsodkov pri princu z njegovo žrtvijo prestola ali v skupni smrti?

In vendar — še bi ne bila opera.

In tu se prične tista neizrazljiva skrivnost prave umetnosti, ki kljubuje vsem definicijam.

Maša Slavčeva.

KULTURNI PREGLED

Roman o Vincenzu Belliniju

Arnalda Fraccarolija spis o skladatelju Vincenzu Belliniju, objavljen v slovenščini z naslovom »Nestanovitno srce« (4. zvezek »Dobre knjige«), je značilen proizvod tistega slovstvenega tipa, ki je dosegel v novejšem času vprav konjunkturni razmah: življenjepisnega romana. Biografski podatki so pisatelju samo gradivo, ki ga uporablja in razpleta po potrebah pripovedne umetnosti, tako da zažive pred bralcem ne samo glavni junaki in druge osebe, marveč tudi okolje in doba, kakor je sploh pravilo pri pisanju romana. Arnaldo Fraccaroli ni hotel prikazati samo skladateljskega razvoja tega korenitega zastopnika italijanske glasbene romantike, marveč je položil težišče v oris Bellinijeve človeške osebnosti, v razvoj njegovega značaja, v razplet njegovega čisto osebnega, intimnega življenja. Pri tem je pisec brez tiste teoretske razlage, ki se ji gotovo ne bi hotel in mogel izogniti znanstveno usmerjen življenjepisec, samo z vnanjimi potezami naznačil zvezo med Bellinijevo osebnostjo in njegovo glasbo.

Fraccaroli je v tem pogledu vprav tipičen pisatelj romaniziranega življenjepisa. Pripoveduje bralcu o Bellinijevih življenjskih izkušnjah, o njegovem nestanovitnem erotičnem življenju, o vnanjih pogojih in okolnostih nastajanja njegovih opernih skladb, o uspehih njihovih krstnih predstav in vprizoritev v raznih slavnih gledališčih, o razmahu in blesku Bellinijeve slave in naposled o skladateljevi nekoliko skrivnostni in vsekako prezgodnji smrti v Parizu. Skladateljevo razgibano življenje je nedvomno nudilo na pretek uporabne snovi za takle življenjepisni roman, vendar nam nič ne kaže, da bi pisatelj hotel seči globlje v psihologijo te nedvomno zanimive osebnosti, ki se je vzporejala ob romantičnih vzorih svojega časa. Ni se pomudil s temeljitejšimi prijemi pri intimni drami njegovega življenja nič dalje, kakor je bilo treba za prijetno in bleščečo površino življenjepisnega romana. Z drugimi besedami: pripovedovalni nagib, ki hoče pred vsem drugim bralca zagrabiti tako, kakor pri kakršni koli fiktivni osebi ali fantazijskem okolju, je bil mnogo močnejši od izrazito zgodovinskega hotenja, ki mu je smoter kar moči objektiven oris oseb, pojavov in dogodkov.

V tem pa so vrline in pojmanjkljivosti ne samo Fraccolijevega dela, marveč sploh življenjepisnega romana, tega značilnega proizvoda naše dobe in ene izmed reakcij na današnjo krizo individualizma. Zakaj, ni li tako podrobno seciranje osebnosti, to zvedavo brskanje med tolikimi podrobnostmi zasebnega življenja, obnavljanje vsega, kar je bilo značilno za človeško osebnost določenega umetnika, heroja ali učenjaka, — ni li to kljubovalen odgovor tistim, ki bi hoteli tipizirati, tako rekoč mehanizirati sleherno človeško osebo, vzeti ji pravico do čisto individualnega izživljanja, napraviti iz nje samo bitje v velikem termitskem roju?! Pisatelji in čitatelji življenjepisnih romanov — in prav posebno čitatelji ker jih je zelo mnogo — glasujejo zoper poizkuse materialističnega kolektivizma s tem, da posvečajo vso svojo skrb in zanimanje izrazito osebnim, intimnim, in subjektivnim sestavinam človeškega življenja — vsemu tistemu, kar se ne da razložiti z občim redom, z zakonitostjo prirodnih in gospodarskih pogojev. Medtem ko ima tako zanimanje za življenjepise svojo psihološko upravičenost, ostaja še vedno vprašanje, ali je življenjepisni roman s svojo zmesjo dognanega in fiktivnega, resničnega in fantazijskega posebno priporočljiva pot k spoznavanju velikih osebnosti in k razumevanju globin in višin njihovega življenja?

Če izvzamemo načelne pomisleke, ki nam jih vzbuja slehern tak poizkus, v katerem se — brez Goethejevega tankega čuta za odgovornost — mešata »Dichtung und Wahrheit«, je takle življenjepisni roman prijetno čtivo. Fraccarolija resda ni moči postaviti med prve mojstre te slovstvene zvrsti; nedvomno je izkušen, vešč pripovednik in kaže, da dobro pozna občinstvo ter mu skuša kar moči ustreči. Takoj v začetku nas postavi pred dogodek, ki je vzbudil veliko zanimanje v sicilskem mestu Cataniji: za sveti večer igrajo v cerkvi skladbo sedemletnega dečka Vincenza Bellinija, čigar oče in ded sta znana muzika. Čitatelj razume, da je ta izredni talent pojav dednosti, a ne pisatelj in ne bralec ne razmišljata o tem, zakaj treba je opisati življenje v sicilski provinci in osvetliti z raznim anekdotičnim gradivom njegova mlada leta. In vidimo ga, kako raste v muzika in v lepega fanta z deškim obličjem, ki bo tudi pozneje prikrivalo njegova prava leta; potlej ga spremljamo v Neapelj, kjer se šola na konservatoriju in se počasi seznanja ne samo z glasbeno tehniko in z metodo komponiranja, ki jo je prej zgolj nagonsko posnemal, marveč tudi z gibanji in gesli razgibane dobe. V velikem gledališču San Carlo sliši Rossinijeve opere, med prijatelji in v knjigah ujame ideje mladega, romantično nastrojenega rodu, vname se celó za karbonarsko gibanje, zasluti v času revolucionarno vrenje, ki prehaja tudi v glasbo. Najsi mu ravnatelj Zingarelli zabrusi v obraz, da ni rojen za glasbo, se ne ustraši, marveč sledi zvesto svojemu notranjemu »daimonu« in se razvija v zgodaj doraslo stvarjalno osebnost.

Z Maddaleno Fumarolijevo doživlja svojo prvo resnično ljubezen, a stre tudi prvo žensko srce; poslej so mu ženske večidel igrače, zakaj Bellinijevo srce je »iz masla« in se jame topiti pod vsakim močnejšim pogledom lepih ženskih oči. V Neaplju doživi velik uspeh s svojo prvo operno skladbo, stopi v ospredje glasbenega življenja in gre sedaj nezadržno po poti, ki jo osvetljuje njegov genij — k vrtoglavemu vrhuncu evropske slave. — Po neapeljskih uspehih se nastani v Milanu, kjer mu pesnik Romano pripravlja libretta za nove opere, triumfira v »Scali« z »Morskim razbojnikom« in »Tujko«, doživlja ljubezenska pustolovstva in svojo veliko ljubezen do tuje žene, lepe Giuditte Turinove (še dve drugi Giuditti se vpletata v njegovo življenje), triumfira v Benetkah in v drugih italijanskih gledališčih — skratka: živi, ustvarja, se navdušuje in navdušuje druge.

Sicilski temperament: ognjevit, a nestanoviten; egotistična stendhalijanska natura, zmes racionalnega in čustvenega, strasti in spekulacije, naravnega in umetelnega ognja. Bellinijeva operna glasba pomeni nov slog in mladi skladatelj se dvigne ob bok Donizettiju in Rossiniju. Opera »Mesečnica« in nato »Norma« povzdigneta še bolj Bellinijevo veljavo. Ko se po dolgih letih vrne na rodna sicilska tla, ga sprejemajo kakor kralja. (Bili so časi, ko je umetniška slava še kaj veljala). A tudi Bellini občuti moč predsodkov in zavisti ter muhavost publike, zlasti po krstni predstavi »Beatrice di Tenda« v beneškem gledališču »Fenice«. Zateče se v London, kjer se zaljubi v znamenito pevko Malibranovo in doživi nekaj novih triumfov. Nato pa se naseli v Parizu, kjer je Rossini vodil Italijansko opero; tu vprizore vsa njegova večja dela, in obdan s svetlo pariško slavo se vrže v valove neskrbnega življenja v tem Babilonu ob Seini. Njegova delalnost peša: še enkrat se dvigne kvišku z opero »Puritanci«, nato pa začenja postajati žrtev potratnega razsipavanja življenjskih sil. Loteva se ga melanholija, podlaga depresijam, ki jih nekateri znanci — kakor hudobni Heinrich Heine — še povečujejo; zaplete se v odnos s sumljivo dvojico Lewis, ki ga naposled oplenita in pustita umreti v samoti, brez prave zdravniške pomoči.

To je nekoliko biografskega ogrodja, na katerem je Fraccaroli zgradil svoj roman o Belliniju. Pisatelj je obilno in spretno izrabil anekdotično gradivo kolikor ga je zadnjih sto let naneslo o Belliniju. Približal nam je kar se da njegovo človeško osebnost. Okoli skladateljevega »nestanovitnega srca«, ki je hlepelo po življenjskih užitkih, po milosti lepih žensk, po večni spremembi obrazov in objemajočih rok, je osredotočil tudi njegovo muziko, ne da bi nam globlje pojasnil njen umetniški pomen in trpko nasprotje med slastmi in razočaranji življenja, ki je gibalo notranjo dramo Bellinijeve osebnosti. In prav ta notranja drama v umetnosti največ šteje, zakaj samo iz njenih konfliktov nasta-

Kronika

• **Zlata kolajna za pomorskega častnika.** Z zlato kolajno je bil odlikovan pogrešani Stanislao Esposito, kapitan v Kr. mornarici. Sodeloval je v več pomorskih bitkah in ko je sovražni torpedo zadel njegovo ladjo, se ni oistranil, temveč je ohranil hladno kri do zadnjega ter dajal ukaze za rešitev moštva . Domnevajo, da je delil usodo svoje ladje, katero so pogoltnili morski valovi.

• **Padli za Domovino.** »Piccolo« poroča, da so padli na bojišču Tržačani: podporočnik Riego Agacci, ki je umrl 7. decembra lanskega leta na vzhodnem bojišču; boril se je v vrstah divizije »Julia«. Nadalje je padel pomorski motorist Antonio Debattisti; smrt ga je zatekla dne 1. oktobra lanskega leta v Vzhodni Afriki. Na ruskem bojišču je padel tudi Spiridione Cervani. Padel je lani 12. decembra.

• **Smrt generala Dallarija.** Po kratki bolezni je v Rimu umrl divizijski general Primo Dallari. Pripadal je topničarjem ter se je v svetovni vojni izkazal pri obrambi Gorizie.

• **Strankini darovi za bojevnike v Dalmaciji.** V Spalato je prispel te dni poseben vlak z darili direktorija Stranke za bojevnike, ki se mudijo v izvrševanju službene dolžnosti na dalmatinskih tleh. Darove so razdelili vojakom v spalatskem gledališču, kjer so bojevniki navdušeno vzklikali Duceju.

• **Sestanki italijanske Akademije.** Kraljeva Italijanska Akademija je imela te dni v Rimu svoje redne sestanke za mesec januar. Razpravljali so o akademskih nagradah ter o delovnem programu. Med drugimi je govoril Pantaleo Carabellese o filozofiji. Giuseppe Lugli je razpravljal o antičnem življenju v Pompejih, v matematičnem oddelku pa je govoril Gustavo Bruneli o napredovanju problemov pomorske vede. Obenem je svet akademije sprejel nov delovni program. Med zborovalci je bil navzoč tudi prof. dr. Milan Vidmar, predsednik slovenske Akademije, katerega je pozdravil predsednik ustanove Federzoni s prisrčno dobrodošlico. Prof. Vidmar se je zahvalil govorniku in je prikazal zgodovinske zveze med Italijo in Slovenijo ter izrazil svoje priznanje Italiji, ki je ohranila Slovencem njihov jezik in narodne običaje.

• **Smrt vitezov železnega križa.** Na vzhodni fronti je padel letalski nadporočnik Oskar Genrich, ki je bil 3. t. m. odlikovan z viteškim križcem reda železnega križa, ker se je ponovno odlikoval kot izvidnik na dolgih poletih. — Nadalje sta padla poročnik Erich Schuster, vodni oficir v diviziji Hermana Göringa in poročnih Johann Tillmann, poveljnik čete v nekem grenadirskem polku. — Nad zapadno Tripolitanijo pa se je ponovno izkazal eden izmed najbolj znanih nemških letalcev stotnik Baer, ki je že odlikovan s hrastovim listom in meči k viteškemu križcu. Dosegel je svojo 148. in 149. zmago. Sestrelil je dve letali tipa »Curtiss«

• **Polkovnik Zieten v Zvezi bojevnikov.** Polkovnik Zieten, poveljnik nemškega protiletalskega topništva v Milanu, je te dni obiskal sedež Pokrajinske zveze milanskih bojevnikov, kjer ga je sprejel nar. sv. Rossai, ki je Zietenu izročil plaketo bojevniške organizacije. Sestanek je bil zelo prisrčen ter se je končal z navdušenimi vzkliki Duceju in Hitlerju.

• **Državne podpore za rojstva.** Od meseca maja 1935, ko so stopile tozadevne določbe v veljavo, do novembra 1942 je razdelila državna uprava 110.714 nagrad za poroke v znesku 247 milijonov lir in 385.252 nagrad za porode v znesku 442 milijonov lir. Poleg tega je bilo razdeljenih družinam državnih uradnikov s številnimi otroki 52.817 nagrad v znesku 35 milijonov lir. Vsega skupaj je bilo poleljenih 538.783 nagrad v višini 725 milijonov lir.

• **Smrt novinarja na Balkanu.** Iz Turina poročajo, da je padel na balkanskem bojišču dne 4. aprila 1942 Giuseppe Castelli, urednik lista »Gazzetta del Popolo«. Narodil se je v kraju Ascoli Piceno, v mladih letih je sodeloval pri listu »Idea Nazionale«, nato je prestopil k fašizmu ter je sodeloval do leta 1926. v uredništvu lista »Il Regno«. Ko je leta 1935. izbruhnila afriška vojna, se je pridružil kot prostovoljec legiji prostovoljcev iz Brescie in se boril v Tembienu, kjer je dosegel povišanje med izbrane Črne srajce. Do odhoda na bojišče v sedanji vojni je bil zaposlen v direkciji lista »Ventanni«.

• **Nov komisar heraldičnega sveta.** Na Ducejev predlog je Kralj in Cesar podpisal imenovanje državnega ministra, senatorja grofa dr. Mariana d' Amelija za komisarja v heraldičnem svetu.

• **Marika Röck še živi.** Pred dnevi smo posneli po carigrajskih listih, da je znana madžarska filmska igralka Marika Röck na svoji turneji po vzhodnem bojišču umrla. Zdaj poročajo iz nemških virov preko Rima, da je bila vest izmišljena. Umetnica je živa in zdrava ter razveseljuje pripadnike honvedske vojske.

• **Nov razpored za prodajo mleka v Trstu.** »Ultime notizie« objavljajo nov razpored za prodajo mleka v Trstu. Mleko bodo smele oddajati upravičencem samo pooblaščene mlekarne. Uredba stopi v veljavo dne 1. februarja.

• **Porod na sodišču.** Na sodišču v Bariju se je vršila te dni razprava proti Faustu Lupoliu in Jolandi Suriani. Zaslševanje obtožencev in prič je bilo pri kraju, ko je vstal državni tožilec, a ni mogel začeti svojega govora, ker se je obtoženka medtem onesvestila, da so jo morali odnesti iz dvorane. Odnesli so jo v sosedni prostor, kjer je povila dečka. Razprava je bila sevela odložena.

• **Posebna izkaznica za španske legionarje.** Španska Falanga bo s posredovanjem Fašistične stranke izročila vsem italijanskim sobojevnikom v španski državljanski vojni posebne izkaznice, ki naj potrdijo prijateljstvo med obema državama. Bojevniki iz Venezie Giulie, ki so sodelovali v španski državljanski vojni na strani Falange, lahko dvignejo te izkaznice na poveljstvu španske Falange v Triestu, Via Mazzini 30.

• **Požar v skladišču žita v Montevideu.** Iz Buenos Airesa poročajo, da je izbruhnil v carinskih skladiščih pristanišča Montevideo velik požar, ki je uničil okrog 2.000 vreč žita v teži 100.000 kg. Žito je šele pred kratkim prispelo iz Peruja.

Prevoz protitankovskega topa v sprednjo italijansko postojanko na vzhodni fronti

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 30 jan.: Ob 17.30: **Zaljubljena žena.** Red B.
Nedelja, 31. jan.: Ob 14.: **Oče naš...** Izven. Cene od 15 lir navzdol.
Ob 17.30: **Ples v Trnovem.** Izven. Cene od 15 lir navzdol.
Ponedeljek, 1. febr.: Zaprto.

•

G. Cenzato: »Zaljubljena žena«. Komedija v treh dejanjih. Osebe: Serena-Danilova, Fabrizio-Nakrst, Elena-V. Juvanova, Ana-Nablocka, Agno-Gregorin, Cortini-Peček, Antonelli-Brezigar, Alisa-J. Boltarjeva. Režiser: prof. O. Šest, scenograf: inž. E. Franz.

Opozarjamo na premiero Goldonijeve tridejanske komedije »Mirandolina«, ki bo prihodnji teden. V njej bodo igrali: viteza Rippafratto-Jan, markiza Forlipopolija-Gregorin, grofa Albafiorito-Verdonik, Mirandolino, gostilničarko-Danilova M., Hortenzijo-Gabrijelčičeva, Dejaniro-V. Juvanova, Fabrizia, natakarja-Gorinšek. Režiser: J. Kovič.

OPERA

Sobota, 30. jan. ob 17.: **Zemlja smehljaja.** Premiera Red Premierski.
Nedelja, 31. jan.: Ob 16.: **Thais.** Izven. Cene od 24 lir navzdol.
Ponedeljek, 1. febr.: Zaprto.

•

F. Lehar: »Zemlja smehljaja«. Danes bo premiera popolnoma na novo naštudirane operete v naslednji zasedbi: grof Lichtenfels-Anžlovar, Liza, njegova hči-Mlejnikova, Lora-Japljeva, grof Pottenstein-M. Sancin, general-Planecki, princ Sou-hong-Čuden. Mi, njegova sestra-Barbičeva, knez Čang-C. Debevec, Fu-li, tajnik-Škabar, evnuh-Simončič. Dirigent: R. Simoniti, režiser in koreograf: inž. P. Golovin, načrti za kostume: J. Vilfanova.

IZ LJUBLJANE

u— **Nova grobova.** Za vedno je zapustil svojce železniški uslužbenec v pokoju g. **Ivan Sušnik.** Truplo pokojnika počiva do sobote do 11 v hiši žalosti na Sv. Petra cesti 52, pogreb pa bo popoldne ob pol 15 iz kapele sv. Petra na žalah na pokopališče k Sv. Križu. — Po dolgi, mučni bolezni je preminila v Črnomlju gdč. **Olga Haringova.** K večnemu počitku so rajnko položili v petek popoldne na pokopališču v Vojni vasi. Naj v miru počivata! Svojcem izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Jasni, sončni dnevi.** Barometrsko stanje je zadnje dni zelo visoko, ozračje je osveženo in vrstijo se lepi dnevi. Vendar se živo srebro tudi čez dan ne povzpne visoko. V četrtek smo zabeležili najvišjo temperaturo 1.9 stop. C. Noč od četrtka na petek ni bila tako hladna kakor prejšnja in smo včeraj zjutraj zabeležili le —4 stop. C. Že zgodaj so se dvignile megle in je ves dan sijalo sonce z jasnega neba. Včeraj ob 9.13 je bil zadnji krajec. Vse kaže, da nas bo januar s soncem prepeljal v mesec svečnice. Dnevna svetloba je že znatno močnejša, saj zraste dan v januarju za celih 56 minut.

u— **V ponedeljek 1. februarja bo v veliki unionski dvorani VII simfonični koncert** letošnje sezone, za katerega vlada med našim občinstvom zelo veliko zanimanje. Vodstvo simfoničnih koncertov je tokrat ugodilo ponovno izraženim željam, da bi se posebno markantne in uspele skladbe ponovile. To je pokazal tudi uspeh ponovitve III. simfoničnega koncerta, ko je bil tudi ponovitveni koncert popolnoma razprodan in so se zanimali za koncert v prvi vrsti taki, ki so slišali že prvo izvedbo. Dejstvo je, da poslušalec prvič ne ujame v celoti skladbe in ne zajame vse globine umotvora. V neki kritiki smo brali nekoč: »Po enkratnem slišanju si ne moremo osvojiti vsega in podati točne sodbe. Kakor obiskovalec slikarske razstave postoji pred umotvorom in si sčasoma ustvari celotni vtis, kakor posluša pravi ljubitelj opere po večkrat eno in isto delo, tako bo našel poslušalec koncertov resnični obraz simfonične tvorbe šele po opetovanem poslušanju simfoničnega dela.« Te misli so nas vodile pri sestavi sporeda ponedeljkovega koncerta, ki bo prinesel naslednja dela: 1) Rossini: Viljem Tell. Predigra. 2) Čajkovski: Prvi stavek Koncerta za violino in orkester, solist Albert Dermelj; 3) Schubert: Simfonija h-mol (Nedokončana); 4) Dvořak: Slovanski ples;) Adamič: Scherzo. Začetek koncerta bo točno ob pol 7. uri. Predprodaja v knjigarni Glasbene Matice.

u— **Samo še danes** si lahko še ogledate **Šajovičeve umetnine,** ki so postavljene na ogled v salonu Kos v prehodu Nebotičnika. Njegovi predmestni motivi in tihožitja bi bili nedvomno v okras kateremu koli stanovanju.

u— **Ljubitelji podlistkov in drugih črtic,** ki jih v Ljubljani ni malo, pridejo na svoj račun, če sežejo po priljubljenem tedniku »Domovini«. V številki, ki je včeraj izšla, sta v podlistku predstavljena dva sloveča mojstra novele in črtice: Guy de Maupassant s pretresljivo novelo »Ljubezen«, vedri Arkadij Averčenko pa z veselo zgodbo »Zastrupljenje«. Od Novega leta dalje teče v »Domovini« tretji, samostojni del velikega romana »Žena v suženjstvu«. Članki govore o slovenskem lanu in o pridelovanju prediva, o rigolanju, okopavanju in gnojenju, polno je drugega drobiža, nežni spol pa bo posebno zanimal članek o »grdih« ženskah in o njihovi pravici do ljubezni. »Domovina« prinaša tudi kolikor mogoče izčrpen pregled vojnih dogodkov in različno drugo zanimivo in poučno čtivo. Zato je meščanu prav tako dobrodošla kakor deželanu. Posamezna številka stane le 60 stotink, četrtletna naročnina pa je 6 lir.

u— **Združenje javnih uslužbencev** Ljubljanske pokrajine ima v soboto 30. t. m. ob pol 5 popoldne svojo glavno skupščino v Frančiškanski dvorani, Florijanska ulica. Na to se opozarjajo zlasti člani vseh tistih društev, ki so prešla v Združenje.

u— **Jezikovni tečaji — italijanski, nemški, francoski itd. v središču mesta pri Trgovskem učnem zavodu, Kongresni trg 2** pričnó dne 6. februarja. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer (po želji) v začetnem, nadaljevalnem in konverzacijskem oddelku. — Najnovejša in najuspešnejša učna metoda — diplomirani predavatelji. Vpisovanje in informacije dnevno do 19. ure.

u— **Železničarska čebelarska zadruga** sklicuje v nedeljo 14. februarja ob 9 redni občni zbor v gostilniški sobi Nabavljalne zadruge na glavnem kolodvoru. Zaradi izredne važnosti naj se članstvo polnoštevilno udeleži.

u— **Delovni koledar za vrt in sadovnjak** si čimprej nabavite, da boste pravočasno vse pripravili za letošnje pridelovanje na vrtu. Dobite ga v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Šelenburgova ul. 3.

u— **Otroci so zaspani.** Marsikatera mati ima pozimi skrbi s svojim otrokom, ki ga zjutraj ne more spraviti iz postelje. Otroci so pač pozimi vse bolj zaspani kakor poleti, še zlasti, ko gre semester h kraju in so izpiti in naloge na dnevnem redu, so otroci, trudni, izčrpani, zaskrbljeni. O potrebi otroškega spanja čitamo v listih: Človeška potreba po spanju je v zgodnji otroški dobi največja, potem pa z leti polagoma pojema. Enoleten otrok potrebuje dnevno povprečno 18 ur spanja. V četrtem letu se potreba spanja zmanjša na 14 ur. Toda 15 letnik potrebuje za svoj nadaljnji zdravi razvoj še vedno 10 ur spanja. Odrasel človek spi povprečno 7 ali 8 ur. Doba spanja se z leti bolj in bolj krajša in starčki izhajajo s spanjem 5 do 6 ur dnevno. Seveda so izjeme, vendar velja eno: mladina, ki ni naspana, ni spočita in se ne razvija pravilno. Zato je treba urediti tako, da gre mladina zgodaj v posteljo in da spočita vstane k delu.

u— **Gospodinjski koledar** rabi danes vsaka dobra gospodinja, ne le da lahko redno zapisuje izdatke, temveč da razveseli svojo družino z dobro pripravljeno hrano. Poskusite kuharske recepte iz Gospodinjskega koledarja! Dobite ga v knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani, Šelenburgova ulica 3.

u— **Učite se strojepisja! Novi eno-, dvo- in trimesečni tečaji pričnó 4. februarja.** Desetprstna učna metoda. Največja moderna strojepisnica, raznovrstni stroji. Specialna strojepisna šola. Učnina zmerna. Informacije in prijave dnevno. — Posebni tečaji tudi za knjigovodstvo, stenografijo, jezike. — Zahtevajte nov prospekt: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15

u— **Instrukcije, Novi (preje Turjaški) trg 5/III.** Diplomirani filozofi uspešno poučujejo in temeljito pripravljajo vsak dan dijake vseh šol iz vseh predmetov za naslednji dan. Pouk je dve uri dnevno: dopoldne od 9—11, popoldne od 15—17. Honorar zelo zmeren. Priprava tudi privatne izpite. Priglaševanje vsak dan od 9—11 in 15—17: Novi (Turjaški) trg 5/III. Instrukcije.

Najnujnejše znanje o sodobnem kuhanju

Dobili smo nov posrečen gospodinjski priročnik, ki nam nudi najnujnejše znanje o sodobnem kuhanju. Izdala ga je knjigarna Tiskovne zadruge. To je zbirka času primernih receptov ter navodil za napravo in uporabo zaboja za kuhanje.

O pomenu nove knjižice, ki je prav lično opremljena in lepo tiskana, pravi kratek uvod, da hoče pričujoči sestavek nuditi gospodinjam najnujneše, času primerno kuharsko znanje z naukom o živilih. Prihraniti jim hoče zamudno iskanje po raznih obširnih kuharskih knjigah.

Vsaka gospodinja ve, da mora biti hrana okusno pripravljena tudi v današnjem času. To pa ni vedno lahko. Treba je znanje in dobre volje, katere našim gospodinjam ne primanjkuje, a znanje o okusnem kuhanju si lahko vsaka gospodinja pridobi iz prakse in iz kuharske književnosti, ki je tudi pri nas že precej obširna. Ker pa je čas dragocen in ne utegne gospodinja po celo uro brskati po kuharskih knjigah, primanjkuje pa tudi denarja, da bi si jih kupila, ji bo novi priročnik v vsakem pogledu ustrezen. Tu so zbrani sami taki recepti za kuhanje, ki se danes lahko uporabljajo glede na razpoložljiva hranila in ki ne zahtevajo prevelikih žrtev. Na ta način bo ustreženo našim gospodinjam, ko jim bo pri sestavi primernega jedilnika prihranjena marsikatera dnevna skrb.

Pač umestno naglaša knjižica, da so življenje, zadovoljstvo in uspeh dela povezani z domačim ognjiščem. Prav tako vemo, da domače ognjišče ni tvorba kamna, opeke in železa, temveč umetniško ustvarjanje ženskega ljubečega srca. — Samo to premore toliko žrtev, kakor jih doprinaša danes gospodinja. V tej zavesti je treba stati gospodinjam ob strani z novejšimi izsledki na področju prehrane, kuhanja in gospodinjstva, z nasveti, ki jih vsebuje ta brošura. Nuditi hoče gospodinjam prijateljsko pomoč. In ta njen lepi namen bo gotovo v polni meri dosežen, če se bodo naše gospodinje ravnale po njenih nasvetih.

Zelo poučen je že sam prvi članek: Kaj moramo vedeti o prehrani človeka? V njem so zbrane jako zanimive in poučne ugotovitve znanstvenih preiskav. Dopolnitev te razprave je obširna tabela naših živil, ki do podrobnosti navaja vsebino in redilnost posameznih živilskih hranil. Nadaljnji članki govore o maščobah, o mleku, siru, jajcih in sladkorju. Potem sledi daljše poglavje o pripravi jedi. Uvodne besede so posvečene našemu vsakdanjemu kruhu, ki ga dandanes pripravljamo z različnimi dodatki. Potem pa se vrste številni recepti za sodobna jedila, ki so preprosta, toda zelo okusna. Blizu 130 receptov omogoča gospodinji, da od tedna do tedna sestavlja jedilnik izdatnih jedil in da tako poskrbi za različno menjavo. V zaključnem poglavju sta opisana zaboj in vreča za kuhanje, ki sta se udomačila že v marsikaterem gospodinjstvu. Kuhanje v lesenem štedilniku je velik napredek, ki bo ohranil svojo veljavo tudi po sedanji vojni.

Iz Hrvatske

Povratek papeževega legata v Zagreb. Pred nekaj dnevi se je vrnil v Zagreb z dvomesečnega bivanja v Italiji papežev legat Giuseppe Ramiro Marcone.

Razstava italijanskega slikarja. Dne 16. t. m. je bila v galeriji Ullrich v Zagrebu odprta razstava italijanskega slikarja Gina Gregoria, uradnika italijanskega konzulata. Razstava bo odprta do konca januarja.

Tečaj italijanskega jezika za srednješolske učitelje, ki ga je priredilo ministrstvo za prosveto, je bil 28. t. m. zaključen.

»Zmagali bomo nad vsemi sovražniki.« Pod gornjim naslovom citira »Völkischer Beobachter« Poglavnikove besede, da je trdno prepričan, da bodo sile hrvatskega naroda s podporo velikih zaveznikov zagotovile v tekočem letu Hrvatski mir na mejah in v notranjosti, tako da se bo kmet lahko mirno posvetil obdelovanja svojega polja, delavec pa užival plodove svojega dela. Združene armade in z njimi hrvatski vojaki bodo premagali vse sovražnike, še posebno pa onega, ki ogroža ne samo države, ampak hoče uničiti tudi vero, socialni red, človečanstvo in nacionalno življenje.

Hrvati na vojaški akademiji v Sofiji. Te dni se je vrnilo v Bolgarijo osem hrvatskih gojencev vojaške akademije v Sofiji.

Hrvati so sestrelili 164 aeroplanov. Uradna agencija hrvatske vlade poroča, da so hrvatski letalci na vzhodnem bojišču od začetka vojne do danes sestrelili 164 sovjetskih letal.

Tečaji za sestre-bolničarke. Osrednji urad hrvatskega Rdečega križa prireja v Zagrebu tečaj za sestre-bolničarke. Prijavijo se lahko ženske od 21. do 45. leta, ki so hrvatske državljanke, rimskokatoliške vere in so končale vsaj dva razreda srednje šole. Tečaj bo trajal 3 mesece.

Rudarska bolnišnica v Zagrebu. Pred dnevi je bila svečano odprta bolnišnica za hrvatske rudarje v Zagrebu. Opremljena je najsodobneje z vsemi potrebnimi aparati in materialom. Zaenkrat je na razpolago 18 postelj. Največ zaslug za ustanovitev nove bolnišnice ima glavna Bratovska skladnica.

---

ja vsebina genialnih stvaritev, od njih dobivajo svoj ritem in barvo. Bellini je umrl mlad (1801—1835) in za njegovim vihravim življenjem je ostala v italijanski glasbi svetla in neizbrisna sled. Z Donizettijem in Rossinijem je — najmlajši med njima — tvoril znamenito trozvezdje italijanske glasbene romantike.

Fraccarolijev roman, poln simpatičnega bleska, življenjske vedrine in lahkotne igrivosti, pa tudi duhovitih opomb, je poslovenil s polnim razumevanjem vseh njegovih značilnosti dr. Branko Vrčon. Prevod je gladek in ga beremo z užitkom. Knjigo je opremila Gela Vilfan.

Pisateljica Ljuba Prenner

Ob sporu za »Velikega moža«

Poletni večer. Tisočeri glasovi velemesta prihajajo skozi odprto okno v skromno sobo, kjer sedi Ljuba Prennerjeva za svojimi zvezki in knjigami. Od časa do časa dvigne glavo, da prisluhne strastnemu dihanju prestolnice. Tedaj — zvoki pesmi so prileteli v sobo in preglušili vse druge glasove. Po cesti gredo slovenski vojaki in pojo:

»Hladna jesen že prihaaaja...«

Ljubino srce se je stisnilo od lomotožja. Velike, sive oči so se zazrle sto in sto kilometrov daleč — domov. Čez nekaj dni sedi pred izpitno komisijo. Mudi se ji. Naglo odgovarja na vprašanja, kakor bi hotela pospešiti vso to dolgočasno ceremonijo. Opravila je izpit za šesti razred gimnazije. Nekaj ur nato sedi v vlaku in se vozi domov. Vrača se, pokoreč se istemu neraziožljivemu nagibu, ki jo je pred dvema letoma gnal v Beograd...

Neki drugi dan — prav za prav noč. Zgodi se človeku, kakor da se je nenadoma z upornim pogledom zastrmel v negibni obraz svoje Usode in zakričal: »Ne boš me premagala! Ukrotim te — dovolj moči imam za to!...«

Neki drugovrstni ljubljanski hotel. Stara zofa je postavljena ob steni na hodniku. Nikdar prej ni bila Ljuba Prennerjeva v Ljubljani. Zdaj leži na tej zofi in svetle sive oči uporno strme v temo, kakor da vidijo tam negiben, brezčuten obraz, ki pravi: »Jaz, tvoja Usoda, sem to... Ne bom ti prizanesla...« Dekliško srce nemirno utripije, na pol v spanju, na pol bede. Pripeljala se je k izpitu za sedmi razred. V mestu je velesejem in vse sobe so zasedene. Svetla pomladna noč, ki gleda skozi okno na ta mračni hodnik, nocoj nima moči do tega nemirnega srca. Nocoj zaliva srce grenkoba — strašno negotova leži nekje v temi bodočnost...

Iz noči se je porodilo čudovito pomladno jutro. Navsezgodaj hiti Ljuba po Miklošičevi cesti. Pravkar si je bila najela čedno sobico pri neki delavki tobačne tovarne. Daleč tam spredaj se prelestno svetijo planine. Z veličastnim smehljajem zro na Ljubljano. Ob pogledu nanje raste v srcu pogum. Kje je zdaj malodušje? Srce je polno velike volje do življenja. Ena sama želja gospoduje zdaj v tem srcu: postati slušateljica prava na univerzi.

V tem čudnem pomladnem jutru, ob pogledu na zapeljivo smehljajoče se planine, se je porodila ljubezen med Ljubo in Ljubljano.

Dve leti pozneje. Začetek decembra. Nebo je sivo, pomalem dežuje. Neprijetna, strupena vlaga prodira skozi obleko, dotika se živcev. S svojima dvema vsakodnevnima »drava« cigaretama hiti Ljuba čez cesto. Prsti ji drhtijo, nekaj od mraza, nekaj od tiste telesne oslabelosti, ki je posledica dejstva, da že dolgo časa ne je drugega kakor vsak dan ob štirih za dinar kruha. In dve cigareti. Nenadoma — obe cigareti se ji izmuzneta iz otrplih prstov in zdrkneta v mlakužo. Uporne sive oči so za trenutek potemnele od onemoglega srda. Obraz, neprestano napet od preobilice čustev, se zdrzne. Mimo nje zdrči avto in jo poškropi. Obupana, kakor že dolgo ne, gre vsakdanjo pot proti univerzi. Nebo je zdaj čisto sivo. In tudi življenje... »Čemu? Kakšen smisel ima vse to?... Učiti se, delati, upati in se boriti...« Tako ji prišepetava izkušnjavec, ki ji ga ta dan pošilja Usoda. Izkušnjavec je obup...

• • •

Črno-belo, črno-belo... tako tke usoda življenje slehernega smrtnika. Tudi Ljubi, ki gre za svojim ciljem kakor za nekim višjim poslanstvom: iskanjem resnice. To je cilj, ki ga bo zasledovala kot literatka in kot zagovornica. Njene oči so odprte za vse okrog sebe. A zdi se, da ničesar ne vidijo tako dobro kakor človeka — tistega majhnega človeka, s katerim jo veže neko posebno sorodstvo: trd boj za vsakdanji kruh. Nekoč, ko bo ta človek prihajal v njeno advokatsko pisarno po nasvete in pomoč, bo našel v nji veliko, razumevajoče srce.

To v oklepaju: Vladimir Levstik ji omogoči, da proda »Jutru« svoj prvi večji tekst in prejme lep honorar. Njena prva pot je v gostilno, kjer si naroči kar deset ocvrtih jajc. Toda želodec, vajen le svojega obroka kruha in dveh cenenih cigaret, se temeljito skuja...

Pozneje, ko hodi že na sodnijo, meša med zemljiškoknjižne spise lističe s prvim osnutkom komedije, v kateri hoče povedati nekaj bridkih resnic. Ko je komedija napisana, jo pošlje uglednemu režiserju. Dobi jo nazaj s pripombo, da naj jo popravi in predela. Popravljeno in prelelano jo pošlje uglednemu kritiku. Dobi jo nazaj neprečitano, a s pavšalno oceno ter pripombo, da naj jo popravi. Spet roma rokopis v dramo, zdaj ga dobi v roke drug režiser, ki najde razumevanje zanj in ga predloži upravi, ki ga sprejme. In Milan Skrbinšek, ki s posebnim veseljem režira domača dela, se loti »Velikega moža«.

• • •

Mrzel januarski dan. Sneg škripije pod nogami. V drami je tista nervozna živahnost, kakor vselej ob generalkah. Režiser stoji v prvi loži in z glasom, ki votlo doni po prazni dvorani, daje navodila igralcem. Med tem hiti Ljuba po svojih advokatskih opravkih. Z neko gospo se dogovarja o zapuščinski razpravi, in ves ta čas, ko govori, se smeje in spravlja druge v smeh, ima strahovito tremo. Zdaj dvomi nad vsakim stavkom, ki ga je napisala. Vendar gre zvečer na videz popolnoma mirna v Dramo — tudi zato, ker ima na nogah čevlje z gladkimi podplati, pa se boji, da ji ne spodrsne. V svojem običajnem kostimu sedi v prvi loži. Ko luči ugasnejo in se zastor dvigne, pogreša v tej množici izbranega premierskega občinstva dveh priprostih, postaranih obrazov — matere in očeta, ki sta leta in leta s pritajeno skrbjo, nemara tudi z neko skrito radovednostjo od daleč zrmla na življenjsko pot tega svojega otroka, trudeč se brez dvoma, da bi razumela to nemirno, vedno nekam naprej, nekam više stremečo svojo hčer.

»Kaj ti je treba tolikih šol, v pisarni ostani, saj imaš lepo plačo«, ji govor oče, ta oče, ki je ostal s štirinajstimi leti sam na svetu, pri nekem mizarju, kjer ga je pustil njegov oče, preden se je bil izselil v Ameriko. In mati, ta viničarska hči iz Jarenine, ki je morala z desetimi leti že v službo in je prestala mnogo grenkih ur, preden se je dokopala od pastirice do prve kuharic v boljšem mariborskem hotelu, mati mu pririuje. Ta priprosta žena, ki je eno samo leto hodila v šolo, a je obdarjena z naravnim razumom, v svoji priprostosti prav nič ne razume, da bi mogle biti tolike knjige zares pogoj za srečno življenje. In ko prinese hči svojo prvo tiskano knjigo v ta preprosti dom, mati vsa vznemirjena vpraša: »Ti, pa si to, kar napišeš, kar tako sama iz glave zmisliš?« In ko hčerka pritrdi, mati prestrašena vzklikne: »Jezus, ne delaj tega, ljudje bodo prišli na to, pa te bodo zaprli!«

Šele ko se drugič dvigne zastor in ko avtorica nenadoma začuti tisti skrivnostni stik med občinstvom in igralci, napetost popusti in srce se širi v nedopovedljivem veselju, treh kratkih besedah: Razumeli so me... Z ušesom, ki je vajeno poslušati in razlikovati iskrenost od neiskrenosti, prisluškuje gromkemu aplavzu z dijaškega stojišča, od koder je sama toliko let s kritičnim pogledom zrla na oder...

Hotela je povedati resnico, povedati jo s smehom, kajti prisrčen smeh, ki — po njenih besedah — sprosti srce in očisti ozračje, se ji zdi boljši od vsega »globokauzarstva«. »Saj smo vsi mrhe! To pravim vsem, predvsem pa sebi, in pri tem se vendar smejem...«

»Veliki mož« se je predstavil tudi že nedeljskemu občinstvu. Tudi to ga je razumelo in sprejelo tako, kakor ga je hotela avtorica podati. In medtem, ko se bodo igralci in občinstvo še ukvarjali s tem dramatskim prvencem mlade pisateljice, je ta stvar za njo že »ad acta«. Kos preteklosti. Obcestni kamen — mejnik na razvojni poti. Ljuba pa že s svojim krepkim korakom stopa dalje, ne oziraje se nazaj za nejasnimi obrisi novih podob, ki jih že snuje njena ustvarjalna domišljija. K. Š.

Napredek higiene

IX.

Podnebje in naše zdravje

Kot podnebje v zdravniškem pomenu smatramo vsoto vseh atmosferičnih vplivov na naše telo in naše zdravje. Atmosfera obdaja vso zemeljsko oblo in sestoji iz zraka, ki je zmes plinov in vsebuje 20.9 % kisika, 79 % dušika, 0.03 % ogljikovega dvokisa, nadenkost argona in neona in vodno paro, ki se pa močno menjava. Važno je tudi vedeti, da nastaja pod vplivom elektrike (bliska, strele) posebna oblika kisika s tremi atomi O_3, ki se imenuje ozon in je posebno zdravilen.

Kakor bomo videli, so podnebja zelo različna. Razlika je odvisna od lege kraja (ali leži ob ravniku, v zmernem ali severnem pasu zemeljske oble, ali je kraj v dolini ali celo v kaki kotlini ali na hribu), od zračnega tlaka, ki je največji na morski gladini, od topline (topli, zmerni in hladni kraji dnevni, mesečni in letni povprečki), od padavin (dež, sneg itd., meteorna voda = voda, ki pada iz ozračja na zemljo), od sonca (koliko sončnih ur pride na preiskovani kraj — množina sončnih žarkov) in od intenzivnosti sončnega žarenja (ali sončni žarki lahko močno prodirajo skozi ozračje, ali jih zadržujeta megla in prah, od česar je odvisna množina ultravijoličastih žarkov, ki so kemično učinkoviti in jih uporabljamo kot zdravilo).

Skušnje nas učijo, da človek lahko živi in ostane zdrav v vsakem podnebju, če se je naučil varovati svoje telo in zdravje proti izrednim atmosferskim pojavom. Tako so na primer divji narodi ob ravniku brez obleke, v tropih naseljen Evropec pa je lahko oblečen, nosi lahek in širok klobuk, si je uredil mrzle prhe in ima na razpolago led za hlajenje jedil in pijač, v polarnih krajih pa se tudi najprimitivnejši narodi zavarujejo proti mrazu z živalskimi kožami (kožuhi). Jakuti, nomadski narod, ki živi v Sibiriji v najmrzlejših krajih (do —70° Vrhojansk), žive v šotorih, polnih dima. Novorojenček bi se v tem ozračju zadušil, zaradi tega ga mati, brž ko ga je podojila, zavije v kožuh in izpostavi v mrežo med drevjem; dete je na čistem zraku in obvarovano pred mrazom.

Prav tako nas uče skušnje, da se človek mora varovati prehlada, ker nastopajo po prehladu nekatere bolezni. Bili so učitelji medicine, ki so predavali na vseučiliščih, da prehlada ni, da obstoji le okuženje z bakterijami. V resnici je stvar taka: mnogo patogenih (bolezenskih) bakterij živi stalno v našem telesu (zlasti v ustni duplini); dokler je naš organizem v ravnotežju, bakterije niso škodljive, brž ko pa telo oslabi in so tkanine od prehlada oškodovane, so našle bakterije ugodna tla, se naglo razmnože in povzročajo bolezen (angino, akutni revmatizem, pljučnico itd.). Prehlad tedaj obstoji, od njegove intenzivnosti je odvisna teža obolenja.

Poučen je naslednji primer: Mlad zdravnik je vstopil v Avstriji v vojaško službo. Pozimi je moral peš v Krivošlji (Krasu nad Kotorjem) na neko postojanko. Bil je močno kratkoviden in je padel v neko s snegom zadelano kraško dolino. V snegu je obtičal štiri ure. Pojavil se je najtežji akutni revmatizem vsega mišičja in vnetje nožnih živcev (išias). Ni mogel govoriti niti jesti (morali so ga pitati). Slednjič je ozdravel, toda pri najmanjšem prehladu se mu je bolezen ponovila, ker si je mož pozabil utrjevati telo. Odpornost našega telesa se dá z življenjem v naravi, predvsem s sončenjem (zlasti v planinskem zraku) in ultravijoličastimi žarki močno povečati. Dognano je tudi, da vpliva slednje zdravilno na nekatere bolezni, kakor nas uči vsakdanja zdravniška skušnja.

Zelo važno je zato, da ima vsakdo pravilne pojme o vplivu podnebja na naše zdravje. Kdor hoče ostati zdrav, mora poznati škodljivost pa tudi koristnost posamičnih podnebij, nakar mu bo prav lahko na eni strani obvarovati se zdravstvene škode, na drugi pa se bo okoristil z ugodnostmi, ki mu jih nudijo obližnja podnebja. Nikakor nam torej ni treba govoriti o zdravem ali škodljivem podnebju, kajti v normalnih razmerah ima ali bi vsaj moral imeti vsakdo priliko, da se vsaj za neko dobo v letu poda v posebno ugodna ali celo zdravilna podnebja. Stvar pravilne državne organizacije je v tem, da se tako zdravemu človeku kakor za nekaterimi boleznimi obolelemu zagotovi bivanje v zdravilnem podnebju. Kakor smo videli pri razpravi o tuberkulozi, večina držav tega smotra še ni dosegla. Pač pa se dnevno ojačuje med medicinskim svetom prepričanje o važnosti kakovosti podnebja.

Škodljivosti podnebja

Kakor že omenjeno, so nekatera podnebja zaradi svoje kakovosti škodljiva našemu zdravju. Predvsem pridejo v poštev naslednje bolezni:

Malarija je bolezen ameb (praživalic), ki se razmnožujejo v krvi in uničujejo rdeča krvna telesca. Na milijone ljudi umre vsako leto za malarijo. Prenaša jo komar anofeles, ki ima za svoje življenje posebne predpogoje: živi le ob vodi (močvirju, rekah, morju) in v vročem podnebju. Zategadelj se širi malarija izključno le v toplih podnebjih. Kjer odpravljajo močvirja (Italija), izgine anofeles in z njim tudi malarija. Malarija se v planinskem podnebju pozdravi sama od sebe, medtem ko človek v malaričnih podnebjih brez dandanašnjih uspešnih zdravil (kinin, atebrin, plasmochin) žalostno pogine. Svoječasno je malarija iztrebila vse prebivalce malaričnih podnebij (Campagna pri Rimu). Šele po razmočvirjenju so se ljudje zopet naselili tam.

Tuberkuloza je takisto endemija (stalna kužna bolezen), ki zahteva milijonske žrtve ljudi na leto in je odvisna v veliki meri od kakovosti podnebja. Vemo sicer, da je tuberkuloza bolezen umazanega zraka, da ji podleže človek, ki živi stalno v prahu, kletnem zraku itd., medtem ko se bacil tuberkuloze ne more usidrati pri planincu, lovcu, ribiču, športniku, skratka ne pri človeku, ki se mnogo giblje v naravi. Nikakor tedaj ni dokazilno, če oboli za tuberkulozo v drugače zdravem podnebju usmiljenka ali šivilja; živela je pač noč in dan v umazanem zraku, njena pljuča so oslabela in postala pognojena njiva za tuberkulozo, ker se ni posluževala zdravega podnebja in je uživala le umazan zrak.

So kraji na svetu (zdravilna podnebja), kjer stoletja ni nikake tuberkuloze, dasi vemo, da obstoji endemija tuberkuloze od starih kultur (Grkov) nadalje vso človeško zgodovino. To so kraji s posebno ugodnim podnebjem. Tudi v Sloveniji je več takih podnebij (Rakitna za Krimom, Senožeti pod Sv. Miklavžem, ob Savi, Gorjanci). Za te kraje je značilno, da v njih ni rahitide (vpliv ultravijoličastih žarkov, ki delajo v koži vitamin D), niti tuberkuloze, dasi prebivalci niso turisti, temveč žive stalno v zdravilnem podnebju, kar jim daje odpornost proti tuberkulozi. Če pa pridejo ti ljudje v drugo podnebje (n. pr. dolinsko), kaj radi zapadejo tuberkulozi. Nekatera podnebja so na posebno slabem glasu glede na tuberkulozo (Dunaj, kjer je svoječasno umrla obilica slovenskih vseučiliščnikov in se je tuberkuloza imenovala: morbus Viennensis = dunajska bolezen; Beograd je eno izmed najbolj okuženih mest na svetu glede na tuberkulozo). Vzrok temu je najbrže v obilnih vetrovih (košava) in v pomanjkljivi higieni mesta.

Revmatizem je takisto često v zvezi s podnebjem, predvsem z mokrotnim in malosončnim. Seveda sta revma in išias z drugimi prehladnimi boleznimi največkrat v zvezi z mokrotnim stanovanjem. Kdor stanuje v vlažnem kletnem stanovanju se bo prav gotovo nabral revmatizma pa najsi je sicer podnebje ugodno. Seveda, če je podnebje suho (Kras), tudi v manj higienskem stanovanju ne bo dobil revmatizma brž ko ga bo večkrat prepihala kratka furia (veter, ki suši).

Se bo nadaljevalo.

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

56. Kaj je prozelit?

57. Kaj je bila balada prvotno?

58. Koliko bi tehtalo na Luni, na Jupitru, na Soncu telo, ki tehta na Zemlji 100 kg?

•

59. Za vrtnarje ena.

Vrtnar bi si rad zarisal cvetlično gredo v podobi pravilne, 3 m dolge in 2 m široke elipse. Kako bi to najpreprosteje napravil?

•

60. Križanka.

Vodoravno: 1. svetopisemski očak, ki se je ponašal z visoko starostjo, 8. sprednjeazijska dežela, 9. vrč, posoda (tujka), 10. moško ime ali odmerjen čas, 12. vrsta

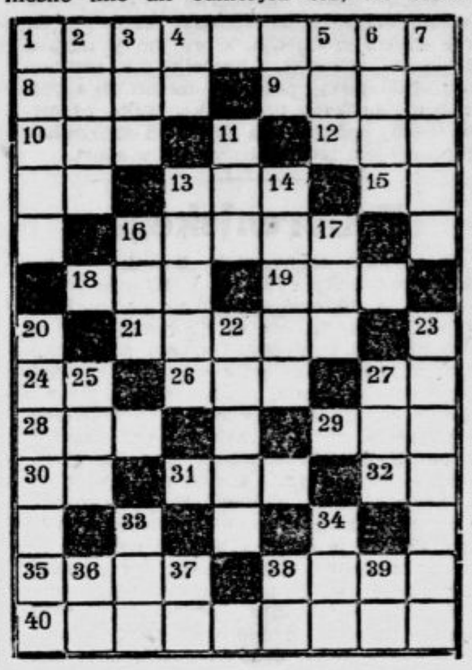

mreže, 13. početek, studenec, 15. kratica za ameriško državo, ki se imenuje po »deviški« vladarici, 16. orošen, 18. tok okrogle oblike, 19. proizvod gorenja, 21. divja žival iz rodbine psov, 24. vas v bližini Ljubljane, 26. vodna žival, spada med členarje, 27. predlog, 28. zmikavt, 29. pokoj, 30. vzklik, 31. zdravilo, 32. kazalni zaimek, 35. kazalni zaimek, 38. nočna ptica, 40. Krištof (po španskem).

Navpično: 1. domače moško ime, 2. Mojzesov brat, 3. oziralni zaimek, 4. romanski spolnik, 5. dlaka na glavi, 6. svetopisemski možak, ki je prodal svoje prvenstvo, 7. čeprav (izposojenka), 11. otok v Adriji, 13. pastir za vole, 14. vrsta (srb.-hrv.), 16. gorski bor, 17. afriška reka, 20. ime znamenitega parnika, ki se je potopil, 22. pozen, 23. prekuhan sladkor, 25. gozdič, 27. dolgo vlakno, 33. glagol, ki izraža gibanje, 34. stročnica, 36. kratica pod podpisi, 37. znak za prvino, 38. oblika glagola biti, 39. kratica za »voltamper«.

• • •

Rešitev nalog 23. t. m.:

51. Izraz »weekend« je angleški, pomeni »konec tedna« in označuje navado, da prebije človek konec tedna, t. j. od sobote opoldne do ponedeljka zjutraj, na deželi.

52. Slikar Arnold Böcklin se je rodil dne 16. oktobra 1827 v švicarskem mestu Bazlu.

53. Kljub temu, da število z golim očesom vidnih zvezd ni prav veliko, bi se težko spoznali na nebesu, če bi se zvezde ne razlikovale po sijaju in bi ne bile neenakomerno razvrščene po nebesnem svodu. Tako pa je človek že v pradavnih dneh združil po več bližnjih zvezd v skupine — ozvezdja (konstelacije) — ki jim je dal imena po vsakdanjih predmetih, na katere spominjajo po obliki, ali, in to celo rajši, po živalih in mitoloških osebah.

Izmed vseh ozvezdij najlaže izsledimo Veliki voz (Veliki medved), ki ga vidimo na nebesu vsako noč ob poljubni uri.

Sonce gre na svoji poti po ekliptiki od pomladišča po vrsti skozi ta-le ozvezdja: Oven, Junec, Dvojčka, Rak, Lev, Devica, Tehtnica, Škorpijon, Strelec, Kozorog, Vodnar in Ribe; pas teh 12 ozvezdij se imenuje zodiak (živalski krog).

V kozmografiji (v koledarjih, pratikah itd.) ima vsako našteto ozvezdje zodiaka svoje posebno znamenje. Ekliptiko delimo od pomladišča v 12 enakih delov in postavimo k vsakemu delišču znamenje naslednjega ozvezdja, začenši pri pomladišču z znamenjem Ovna. Sonce je v »znamenju« Ovna, ko stoji v ozvezdju Rib, je v »znamenju« Raka, ko stoji v ozvezdju Dvojčkov itd. V naslednjem starem latinskem distihu so našteta imena ozvezdij v istem redu kakor prej:

Sunt: Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo,
Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pisces.

•

54. Skrivalnica.

Stiriperesni deteljni list je v levem kotu spodaj.

•

55. Nekaj za računarje.

A ima 40 lir, B ima 80 lir. A bi imel točno 100 lir, če bi mu dal B tri četrtine svojega denarja, t. j. 60 lir. Enako bi imel B 100 lir, če bi mu dal A polovico svojega denarja, t. j. 20 lir.

-- MLADO JUTRO --

Pogovor cvetlic

Nad malo golo livado so zaplesali topli predpomladni žarki, poslanci zlatega sonca.

»Zaspanci vstanite, čas je že« so klicali speče kali.

Trobentica se je urno odzvala vabljivemu klicu in pogledala na zemljo.

Mična, vsa zlata kakor sončece samo je napela mlada ličeca in zapiskala v trobentico: »Trara — triri, sram ga bodi, kdor še spi!«

Zvonček je zazibal belo glavico: »Cingele-bingele, kdaj sem že tu!«

Na vrbi so se oglasile užaljene mačice: »Mijav, mijav, ej, ni prav, če je cvetek domišljav. Me smo počenile že zdavnaj tihe in mirne na vrbico in si grejemo v solncu grbico!«

Teloh se je široko razkoračil, jezno naježil rumene prašnike in dejal: »Zlato srajčico imaš in kaj rada se bahaš. Pomladni žefran in jaz sva te prehitela. Vijolični in beli naši cvetovi so krasili livado, ko še naše bahačice ni bilo.«

Ne prerekajte se za prvenstvo, vi pokorni, poslušni otroci zlatega sonca!

Vsi ste nam enako mili, vi prvi oznanjevalci pomladi.

Počasnost

Na neki majhni železnici, ki je povsod znana zaradi svoje počasne vožnje, naleti sprevodnik na majhnega dečka, ki mu pomoli cel vozni listek.

»Povej deček, zakaj nimaš otroške vozovnice?«

»Kaj bi tisto,« se odreže mali navihanec. »Preden me pripeljete na cilj, bom že davno velik.«

Nova mladinska knjiga

Svatba MIŠKE MIKI

Pravkar je izšla v založbi Narodne tiskarne ljubka otroška povest znanega bolgarskega pisatelja Nikolaja Fola »Svatba miške Miki« s Pirnatovimi ilustracijami. Zgodba o prelepi

kitajski kraljični in o pogumnem kraljeviču Omarju, ki je bil ubil srno gozdne vile in se je zato moral kruto pokoriti, je tako zanimivo in prisrčno napisana, da jo bodo naši otroci brali z največjim užitkom. Kraljevič Omar mora ubiti strašnega zmaja, da bo rešen svojega prekletstva. Njegova usoda, ki je usoda miške Miki, njegovi boji in uspehi, spletke in dogodivščine na kitajskem dvoru pred tisoč in tisoč leti — to je že cel roman v obliki pravljice. Okusno opremljena v polplatno vezana knjiga je zelo poceni in stane samo

10 lir

Rebus

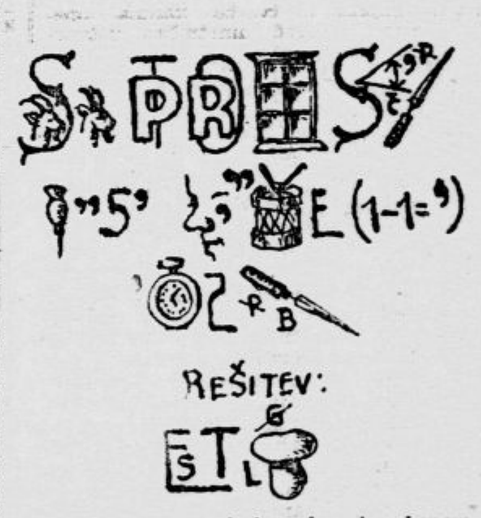

Tu objavimo zanimiv rebus in obenem rešitev. Bistre glavice, hitite, poizkusite srečo in nam pošljite rešitev.

Šale za male

S Francozom je govoril.

Mihec: »Včeraj sem se delj ko eno uro razgovarjal s Francozom. Govorila sva o vseh mogočih stvareh.«

Janko: »Mar znaš tako dobro francoski?«

Mihec: »O ne! Toda Francoz prav dobro govori slovenski.«

Križem sveta

Italijan predseduje novinarski zvezi. Za predsednika predstavnikov inozemskega tiska v Berlinu je bil te dni izvoljen italijanski novinar Edoardo Senatra. Podpredsednik je japonski novinar Kato.

Obnovljen postopek za beatifikacijo neapeljske kraljice Marije Kristine. Dne 6. maja 1937. je papež Pij XI. na predlog vatikanske kongregacije proglasil neapeljsko kraljico Marijo Kristino za vredno, da se proglasi za blaženo. Pozneje se je proces za beatifikacijo zavlekel, zdaj pa ga bodo obnovili. Kraljica Marija Kristina Savojska je bila hči Viktorja Emanuela I. in njegove soproge Marije Terezije. Rodila se je leta 1812. v Cagliariju v izgnanstvu, ker je bil takrat Turin zaseden po francoski vojski. Dve leti pozneje se je Marija Kristina vrnila z družino in dvorom v Turin in se je nastanila v graščini pri Verzuolu.

Smrt izumitelja radiogoniometra. V kraju Cursaone je premenil izumitelj Ettore Belini, konstruktor radiogoniometra, ki dovoljuje letalom in ladjam orientacijo in določitev kraja. Ettore Belini, ki je bil po rodu Italijan, se je že pred leti naselil v Franciji.

Napoleonov plašč. Muzej Traunstein na Bavarskem je obogatil svojo zbirko z vojaškim plaščem, podšitim z levjo kožuhovino. Plašč je bil, tako poročajo nemški viri, last Napoleona Bonaparta na zimskem vojnem pohodu v Rusijo v letu 1812/13. Plašč je podaril muzeju maršal Karl Ulrich.

Restavracija Rafaelovih fresk v Vatikanu. V tukajšnjih prostorih papeške stolice so začeli te dni obnavljati Rafaelove freske. Delo je poverjeno najboljšim strokovnjakom.

Letošnja obletnica osvoboditve Katalonije. V Barceloni so ta mesec svečano proslavili četrto obletnico osvoboditve Katalonije. Svečanosti so priredili falangisti s sodelovanjem vojaških oblasti.

Ura s tlakomerom. Iz Curiha poročajo, da se je nekemu švedskemu obrtniku posrečilo skonstruirati uro, ki deluje s pomočjo zračnega pritiska. Izum je bil napravljen že leta 1916., toda izumitelj je šele sedaj odkril svojo tajno. Mož pravi, da deluje njegov aparat brez navijanja celih 12 mesecev.

Zaročenka sme prevzeti zaročenčev priimek. Madžarska vlada je izdala odločbo, ki dovoljuje zaročenkam v vojni padlih zaročencev, da prevzamejo zaročenčev priimek. Tozadevne prošnje bo reševalo vojno ministrstvo.

Edini danski ganster umrl v blaznici. Iz Stockholma poročajo, da je umrl edini danski ganster, neki Rus z imenom Bulot. Najprej se je udejstvoval na ozemlju južne Rusije, kjer je osnoval svojo tolpo, leta 1906. se je preselil na dansko ozemlje, kjer je stvoril novo skupino, s katero je nad eno leto strašil po deželi. Policija ga je slednjič prijela in zaprla. Sodišče ga je obsodilo na daljšo robijo, od koder je našel pot v blaznico, kjer je sedaj umrl.

Trio iz Triesta v Ankari. Dne 7. februarja bo koncertiral v Ankari trio iz Triesta. Prebitek koncerta je namenjen turškemu Rdečemu križu.

Tudi v Braziliji uvajajo volni kruh. Brazilska vlada je odredila peko enotnega »volnega kruha«, ki bo sestavljen iz 85 odstotkov pšenične mešanice. S tem ukrepom bo Brazilija prihranila znatne količine svojega žitnega pridelka za izvoz v inozemstvo, ki ji bo plačalo dobave s tujimi valutami.

Dedščino je vzel s sabo pod zemljo. V nekem bretagneskem kraju je umrl pomorščak, ki je trpel v zadnjem času na maniji zasledovanja. Zapustil je pismo, v katerem sporoča dedičem, da je odnesel 90.000 frankov v svoji leseni nogi s seboj v grob. V pismu izraža željo, da puste denar nedotaknjen v leseni nogi, da postane plen črvov.

Bikoborbe so na Španskem še vedno priljubljena igra. Po uradni statistiki je bilo lansko leto na Španskem prirejenih 244 bikoborb, pri katerih je bilo usmrčenih skupaj 1549 bikov. Nasproti prejšnjemu letu se je število bikoborb zvišalo za 63.

Slovaška ima 115.000 radijskih naročnikov. Po statističnih podatkih znaša število radijskih naročnikov na Slovaškem 115.000.

Vročinski val v Južni Ameriki. Listi poročajo, da je v zadnjih dneh temperatura v Buenos Airesu dosegla 40.3 stopinje Celzija, kolikor že ni znašala od januarja leta 1935.

NAROČITE SE NA ROMANE

DK

DOBRE KNJIGE!

USPEH

— Kupila sem radijski aparat samo z namenom, da bi navadila moža ostajati zvečer doma.

— No, ali je kaj zalegio?

— Seveda je! Zdaj sedi vsak večer doma, dokler niso končane vse oddaje, potem šele gre z doma.

Za našo samoraščo lovsko besedo

(Nadaljevanje in konec)

»Zajcačednost. Zajcačeden je ptičar, ki ne gre za zajcem.« Hasenrein sloveniti z »zajcačeden« je isto, kot če bi rekli za zimmerrein »sobočeden«, namesto snažen — snažna ženska, snažna hiša. Čeden znači prvenstveno lep: čeden obrazek = lep obrazek, čedno dekle čedna slika. Tisti redki psi pa, ki se premagajo, da ne planejo za divjadjo (ne samo za zajcem!), so trdni (trden sklep).

»Živaloljuben.« To je brat »angloljubskemu«, ki sem ga že nekomu javno oponesel. Slovenec pravi, da dober človek **ima živali rad.**

»Žličarke, zajčja ušesa.« K zajčjim »letačam« zdaj še zajčje »žličarke«! Pleteršnik ima: žličarka der Löffelreiher, žličarica die Löffelente. Pri svojem več kot 30letnem lovskem udejstvovanju nisem nikdar čul drugače kot **zajčja ušesa, zajčji uhlji.** Zajcu pravimo tudi **dolgouhec,** nikdar pa »dolgožličar«.

Dr. Lokar pravilno zahteva, da je treba mulaste srnjake in jelene — to so taki brez rog in rogovja — »odstreliti« = abschiessen. Mari ne **postreliti!** Že zgoraj sem poudaril, da odstrelim kak ud, kedar ga odbijem, žival ustrelim, **živali pa postrelim.**

Dr. Lokar je priobčil v »Jutru« 26. XI. 1942 zelo lep članek: »V prsku na bradača.« Že zgoraj sem omenil da ima lovska nemščina to posebnost, da pravi, da ima gams na hrbtu brado — »Gamsbart«, to je daljša dlaka na hrbtišču, ki jo lovci, povezano v šop, nosijo za klobukom. Slovenski lovec nosi za klobukom **gamsov šop.** »Gamsova brada« je čisto neslovenska! Ker gams nima nikdar brade, je golobradec, ne more biti torej bradač! Zaradi tega je naslov zgornjega sicer tako izvrstnega članka temeljno zgrešen. Jaz bi ga izpremenil v: »V prsku na gamsa.« — Tudi tále stavek v istem članku: »Lovec je takoj začel puliti brado, dokler je bilo truplo še toplo. Bila je dolga, lepo razcvetena in bilo je je za lep šop.« bo treba popraviti: **lovec je takoj začel puliti dlako na hrbtu.** V slovenščini poznamo pri gamsu dolgo brado le v lovski latinščini — lovski starinar e pripovedoval lovskemu zelencu, kako lepo brado da je imel njegov gams; na vprašanje, če je bila dolga, je pokazal z roko, da do popka ... Sijajno pa je rečeno v Lokarjevem članku, da je bila **lepo razcvetena** (na koncih belosiva), saj pravimo tudi, da **nohti cveto,** kedar imajo bele pege.

Toliko načelnega v primerih o dr. Lokarjevi lovski slovenščini. Pri njem sem se moral pomuditi dlje, saj nam je dr. Lokar ne le sestavil Lovsko ribiški slovar, ampak je bil tudi več let urednik Lovca in Lovsko ribiškega vestnika, torej osrčje naše lovske besede.

•

»Kam je vpadla kita jerebic« in »jerebice, ki so sedle, so se začele gibati šele čez čas« (Lovec 1940.) Nemec pravi: »Die Hühner fallen ein«, po nemško misleči slovenski lovec pa »jerebice vpadejo«, dočim reče Slovenec vedno, da **tice,** seveda tudi **jerebice kam sedejo** ali **se kam vsedejo:** v koruzo, krompir, proso, deteljo itd., dokler posevki še stoje, kedar pa so pospravljeni: v koruzišče, krompirišče, prosišče, detelji-šče. V drugem stavku pravi pisec pravilno.

Germanizmu »jerebice vpadejo« v žlahti je: »jelenjad ni izstopila na njive« in »srnjak proti mraku redno izstopa.« (Lovec 1940.) Slovenskemu lovcu **jelenjad in srnjak prideta ali ne prideta oziroma ju ni,** ko ju čaka. Isti pisec pravi malo dalje prav: »danes ne bo prišla jelenjad za časa.«

Da imajo naši kinologi neverjetno slovenščino, evo še enega dokaza! »Pes je iskal pred menoj prosto izgubljeno« (ranjenega zajca namreč). Lovec 1942. »Iskati prosto izgubljeno« (kakšno je neki neprosto izgubljeno?) je »verloren suchen«. Tako tisti, ki občuti in misli po tuje, ne pride iz začaranega kroga — je vendar je stvar tako preprosta: **pes je iskal pred menoj ranjenega, obstreljenega zajca, ranjeno, obstreljeno divjad.**

Večina slovenskih lovcev še vedno »strel na koga odda« namesto **izpali vžge po kom,** »oddan strel« namesto **izpaljen strel,** »strel pade« namesto **poči,** jekne: »narava da je »prosta«, kakor da bi bila kje tudi neprosta narava! O vsem tem in takem ne bom tukaj zdaj govoril, o tem se bomo pomenili pri drugi priliki posebej.

Dr Mirko Černič

Italijanski avtorji na tujih odrih. Deželno gledališče v Salzburgu je nedavno vprizorilo Alessandra de Stefanija komedijo »Mattinata d'aprile«. Frankfurtsko gledališče je uvrstilo v tekoči repertoar komedijo Luigija Bonellija »Cicero«, ki so jo igrali tudi v Bukarešti. Narodno gledališče v Bukarešti je nadalje uprizorilo Giovacchina Forzano igro »Napoleone e le donne«. Dortmundsko gledališče je uspešno vprizorilo Rina Alessija komedijo »Anime smarrite«.

SPORT

Službene objave
iz urada COnI-a

Objava štev. 6. Ljubljana, 28. jan.

Služba sportnih zdravnikov. Predsedstvo CONI-a (služba sportnih zdravnikov) je odredilo, da mora vsako sportno društvo imeti na razpolago zdravnika, ki bo iz zdravstvenih vidikov nadziral in pregledoval vse aktivne člane društva. Vsa sportna društva iz Ljubljanske pokrajine se zaradi tega pozivajo, naj do 10. februarja t. l. prijavijo CONI-u ime in priimek svojega zdravnika in njegov naslov.

Zdravniki sportnih društev se morajo vpisati v članstvo službe sportnih zdravnikov pri CONI-u.

V bodoče noben zdravnik ne bo smel izvajati svojega poklicnega dela v sportnih krogih, če ne bo pravilno vpisan v službo sportnih zdravnikov pri CONI-u.

Vsak prireditelj vsake sportne prireditve, bodisi kakršne koli in kakršnega koli pomena, bo moral poskrbeti, da bo na vsaki prireditvi prisoten tudi sportni zdravnik.

Na vsakem sportnem prostoru in pri vsaki sportni napravi bo moral odslej biti pripravljen kovčeg s potrebščinami za prvo pomoč, prav tako pa tudi primerno osebje za pomoč sportnemu zdravniku.

Preden bo v bodoče CONI izdajal predpisana dovoljenja za kakršno koli sportno prireditev, bo moral imeti v rokah pismeno zgotovilo društva prireditelja, da je vse ukrenjeno za prvo pomoč in za zdravniški pregled udeležencev.

Sedež pokrajinske službe sportnih zdravnikov je pri uradu CONIa.

Vsi zdravniki, ki hočejo biti vpisani v to službo, morajo za to pismeno zaprositi in dokazati, da so priznani za izvajanje poklica zdravnika kirurga, da poznajo sport in so tudi vpisani v sindikat zdravnikov.

Očetje in sinovi
Različno pojmovana starost
Sport gre iz roda v rod?

Premlado je še vse sportno gibanje — če ga cenimo z velikim zgodovinskim merilom — da bi mogli navesti zadostno vrsto dokazov o tem, da so sportni talenti in sportne lastnosti dedne, toda vendar je že znanih precej primerov, da so sinovi sledili očetom v sportni karjeri nekaj pa tudi, da so očetje kar tekmovali ob strani svojih potomcev. Ko bo sport star sto let ali še več, ne bo seveda nič posebnega, če bo mrgolelo primerov, v katerih bo mladina sledila svojim prednikom ter bodo sinovi prevzemali dedščino svojih rodiljev, ne samo v nekaterih splošnih lastnostih, temveč tudi v nadarjenosti za posamezne sportne panoge. Takrat se bo dalo tudi ugotoviti, koliko je res, da je sportni talent lahko podedovati in da sinovi ali hčere slavnih sportnikov že ob rojstvu prejmejo bogato darilo za vse življenje pred ostalimi, ki niso imeli sreče, da bi jih vzgajala roditelja, ki sta zrastla in tudi kaj dosegla v sportu. Dozdaj znani primeri so vendarle premalo številni, da bi mogli po njih zagovarjati tako trditev.

Kljub temu pa so tu in tam znani primeri o sportnih uspehih očetov in sinov, bodisi v večjem presledku ali pa tudi obeh naenkrat. Iz slednjega poglavja navajajo nemški viri imeni očeta in sina Schwaba iz Berlina, med katerima je nedolgo tega prišlo da pravcatega dvoboja v zimskem teku čez drn in strn. Oba sta na tej prireditvi zastopala isti klub (Charlottenburg) in sta kmalu tudi — tedaj bržkone še z združenimi močmi — prevzela vodstvo pred vsemi ostalimi tekmovalci. Toda proti koncu teka se je borba poostrila, ker sta v konkurenci ostala le še — oče in sin, Schwab mlajši je kajpa razvil v tej zaključni fazi vse svoje mlade sile in Schwab starejši je moral pologoma priznati njegovo premoč. Toda boril se je zagrizeno do konca in dejstvo, da je na 17 km dolgi progi zaostal samo za eno minuto in pol dokazuje najbolj, da sta si bila stari in mladi prav do konca pošteno v laseh.

Najbolj klasični primer takega nasledstva po velikih sportnikih je brez dvoma finski v rodbini Järvinenov. Stari Järvinen se je l. 1896. z uspehom udeležil atenske olimpiade, njegovi sinovi (kar trije ali štirje so mu sledili) pa so vsi postali slavni atleti. Med njim zavzemata najvidnejše mesto Achilles in Matti, od katerih si je slednji pridobil svetovno slavo s svojo edinstveno tehniko — in tudi temu primernimi izidi — v metu kopja.

Posebej zanimiv je primer podedovane sportne nadarjenosti pri znani umetnici na ledu Norvežanki oSnji Hen'e, ki je do zadnjih let gospodarila na ledu po vsem svetu. Bila je kratko in malo nenadkriljiva in šele, ko se je umaknila ali pomagala na boljše v profesionalizem in k filmu, so prišle na plan druge njene posnemalke, od katerih pa še nobena ni prejela tako laskavih ocen kakor jih je bila deležna ta norveška diva na gladkem ledu. Zanimivo pa je zdaj, da je bil oče te čudežne prikazni na drsalkah stari Henie v mladih letih eden najboljših norveških sportnikov, ki je gojil razne sporte, največ pa menda kolesarstvo, v katerem si je priboril nekaj pomembnih lavorik. Kako pa je moglo biti drugače, kakor da je plavolasa hčerka podedovala vse te talente za led in sport na njem po svojem sportnem očetu?

Pri nas doma je sport še mlajši kakor drugod po svetu in zato imamo s te strani še mnogo manj praktičnih primerov kakor ostali, vendar tudi nismo brez njih. V mislih imamo nekatere drsalce iz dveh generacij, pa tudi med nogometaši in atleti so nekateri zadovoljni očetje že poslali svoje nadebudne sinove in hčerke — teh je res izredno malo — na sportne terene — ne brez smisla in talenta, ki ga jim je narava očitno že položila v zibelko. V ostalem bomo tudi mi še počakali, da bo tega več, pa bomo bržkone prav tako lahko prispevali nekaj dokazov, da so otroci sportnikov že po svojem izvoru usmerjeni v sport.

Z Gorenjskega

Zborovanje trgovcev v Kranju. V velik dvorani »Stare pošte« v Kranju je bilo sklicano zborovanje trgovcev občine Kranja in sosednjih občin. Zborovanja se je udeležilo 130 trgovoev. Okrožni poverjenik Hans Löscher jim je govoril o splošnih vprašanjih trgovine, predvsem o zapiranju trgovin ob sredah popoldne in o dolžnosti, ki jih mora izpolniti vsak trgoveg nasproti skupnosti. Pozval je trgovce, naj ne mislijo samo na zaslužek, temveč da vrše splošno koristno delo. Od zadržanja trgovcev, je rekel, je zelo odvisno razpoloženje ljudstva. Sledilo je razpravljanje o nalogah trgovcev nasproti uslužbencem ter o skrbi za naraščaj. Vodja prehranjevalnega urada je razpravljal o stanju prehrane na Gorenjskem. Trgovcem je bilo ob zaključku naročeno, naj se točno drže časa zapiranja. Začasno smejo zapreti trgovine samo z dovoljenjem pristojnega deželnega svetnika.

Pri Sv. Ani pod Ljubeljem je bilo te dni prvo zborovanje v letošnjem letu. Okrožni vodja dr. Hochsteiner je govoril o prostovoljni službi na kmetih ter je pozval mladino, naj gre odslužit rok kmečkega dela na Koroškem. Novim članom so bile razdeljene legitimacije koroškega Volksbunda, v katerem je zdaj včlanjeno vse šentanško prebivalstvo. Prirejena je bila tudi kinematografska predstava. Uprizorjen je bil film »Grešna vas«.

Dnevi odmora v gostinskih obratih. O tem vprašanju so razpravljali nedavno na zborovanju skupine za gostilniške obrate in prenočišča na Bledu. Vprašanje je posebno važno za Bled sam. Navodila je dal poverjenik Schmidmaier iz Radovljice, občinski župan Paar pa je dal navodila za samooskrbo gostinskih obratov, zlasti v pogledu kuhinjskih odpadkov, obdelave vrtov in poljskega gospodarstva.

V Moravčah so v hiši bivše Posojilnice imeli ustanovni zbor nove rajfajznovke. Za predsednika je bil izvoljen Alojz Cerar, gostilničar v Moravčah, za namestnika občinski komisar Janez Fugger, za predsednika nadzornega odbora pa naduč telj Henrik Pferschy. V Ljudskem domu je bilo predavanje o starših in otrocih. Govornik Müller iz Kamnika je pozval starše, naj dobe svoje sinove nazaj iz gozdov; v nasprotnem primeru jih čaka stroga kazen.

V Mavčičah je bila pred kratkim v okviru prosvetnega krožka prva prireditev v Domu stranke. Domači kvartet je poskrbel za godbo in pesmi. Večerne prireditve se bodo ponavljale. Na sporedu bodo predavanja, ljudski plesi, petje in godba.

Iz Žirov je pred kratkim odrinilo 27 mladeničev v državno delovno službo. V preteklem letu je bilo v žirovski občini 23 porok. To soboto bo prirejen pester večer.

V Medvodah se je letos zelo razvil zimski sport. Vsa lepa medvodska okolica je zlasti ob sobotah popoldne in ob nedeljah polna smučarjev in sankarjev, pa tudi drsalci pridejo na svoj račun. Pri zadnji cestni zbirki je bil dosežen rekord. Nabrali so skupno 1518 mark. Za zbiranje so bili določeni vši funkcionarji krajevne skupine in ženska organizacija.

Iz Spodnje Štajerske

Drugi simfonični koncert mariborskega gledališkega orkestra je bil v torek zvečer v Götzovi dvorani. Poleg orkestra so nastopili tudi solisti ter mešani zbor mariborskega pevskega društva, gledališki zbor in pevski oddelek mladine.

Uspeh zbirke za zimsko pomoč. K poulični zbirki, ki je bila preteklo soboto in nedeljo na vsem Spodnjem Štajerskem, sta izdala grafiški pokrajinski namestnik in zvezni vodja Heimatbunda poseben poziv. Kakor zdaj beležijo listi, se je na Spodnjem Štajerskem nabralo 1.2 milijona mark. Listi pripominjajo: »Čim trša je borba na fronti, tem ožje se sklepa domovina k nerazdružljivi delavoljni skupnosti.«

Spominski dan. Ob veliki demonstraciji dne 27. januarja 1919 je na mariborskem Glavnem trgu padlo 16 mariborskih Nemcev. Tudi letos je bila svečanost na njihovih grobovih. Okrožni vodja Heimatbunda je položil venec. Dopoldne je bila svečana spominska prireditev v dvorani mariborskega gradu.

Lovska doba je podaljšana. Nemški državni lovski mojster je podaljšal lovsko dobo za tisto divjad, za katero traja druga leta samo do 1. februarja, letos izjemoma do 28. februarja. Podaljšanje pa ne velja za visokogorje.

Novi grobovi. V Mariboru so umrli 63-letni pomožni delavec Franc Polegek, vrtnarjev sin Franc Vreča in upokojeni železničar Karel Laboter.

91. rojstni dan je praznovala na Pobrežju pri Mariboru vdova Kunigunda Sager-Pachlerjeva. Je mati, babica in prababica.

Gospodinjska šola ptujskega okrožja je bila otvorjena pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah. Dekleta so bila izbrana v taboriščih »Nemške mladine Heimatbunda« in so prišla v šolo 15. t. m. Svečana otvoritev pa je bila 22. t. m. V novi gospodinjski šoli je 35 deklet, ki se bodo v treh mesecih izšolale za bodoče gospodinje.

Drobne zanimivosti

Rimski grob v Bolgariji. Italijanski arheolog Antonio Frova je odkril v južni Dobrudži rimski grob iz 4. stoletja krščanskega štetja. Frova vodi že tri leta italijansko arheološko misijo v Bolgariji ter je odkril že druge pomembne najdbe.

Tintorettove risbe v Salzburgu. Na Dunaju so pred kratkim razstavili zbirko dragocenih risb slikarja Tintoretta katere je odkril umetnostni zgodovinar Joseph Meder v salzburški knjižnici. Risbe imajo veliko vrednost. Med njimi je prva skica za Tintorettov »Paradiž«, ki krasi veliko dvorano vojvodske palače v Benetkah. Poleg Tintorettovih risb so razstavljene tudi nekatere slike bolognskih umetnikov iz Tintorettove dobe.

Miš mu je ogrizla uhelj. 69letni Francesco Giraudi iz Valenze je spal v hlevu. Nenadoma ga je zbudila iz sna huda bolečina in ko se je zavedel, je ugotovil, da mu je oglodan levi uhelj. Moža je ogrizla velika miš, ki jo je Giraudi ubil ter se zatekel k zdravniku po pomoč.

Razveseljevanje tujih delavcev v Nemčiji. V Berlinu je izšel statističen pregled, ki pravi, da je v minulem letu organizacija »Kraft durch Freude« organizirala za tuje delavce v nemških obratih 160.000 predstav varietejskega značaja ter 50.000 sportnih prireditev.

Nova slovaška ladja. Iz Budimpešte je prispela v Bratislavo nova slovaška ladja, ki se imenuje po Andreju Hlinki. Ladjo so začeli graditi že leta 1937 v Škodovih ladjedelnicah pri Komarnu, dovršili so jo v Budimpešti, opremo pa so prispevali Nemci.

Živ telefonski imenik. V nekem pariškem varieteju nastopa mož, ki vzbuja splošno pozornost poslušalcev in gledalcev. Navadil se je na pamet telefonski imenik pariških naročnikov in zadostuje, da mu povedo ime in priimek, pa pove, katero številko ima. Njegove produkcije imajo vedno mnogo obiskovalcev.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 30. JANUARJA 1943-XXI.

7.30 Pesmi in napevi. — 8.00 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Operna glasba. — 13.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini — 13.15 Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.17 Trideset minut veselja — vodi dirigent Petralia. — 14.00 Poročila v italijanščini — 14.15 Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. — Operetna glasba. — 15.00 Poročila v slovenščini — 15.15 Pokrajinski vestnik. — 17.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini — 17.15 Pet minut gospod X. — 17.15 Koncert operne glasbe vodi dirigent Morelli, sodelujeta sopranistka Gina Bernelli in tenorist Ugo Cantelmo. — 17.55 Gospodinjsko predavanje v slovenščini. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Simfonična glasba. — 20.00 Napoved časa. — Poročila v italijanščini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Sinfonični koncert vodi dirigent Victor de Sabata. V odmoru: predavanje v slovenščini. — 22.00 Zanimivosti v slovenščini. — 22.10 Koncert violinista Arriga Seratija. — 22.45 Poročila v italijanščini.

Deček ali deklica?

Prof. dr. Oskar Haempel s poljedelske visoke šole na Dunaju je objavil presenetljive uspehe svojih raziskav o prastarem vprašanju, ki zanima človeški rod. Gre za napoved spola še ne rojenih otrok. Prof. Haempel je proučeval že dalj časa znane izsledke na tem področju, ki pa doslej niso dali tistih rezultatov, kakršne so pričakovali od njih. Več nosečih žena je vbrizgnil mladim samcem in samicam iz znane ribje vrste grenčakov in je potem iz učinkov, ki so se pokazali na telesih teh rib, sklepal, kakšen bo spol še ne rojenega otroka. Po porodih, ko je svoja opazovanja in napovedi lahko kontroliral, je ugotovil, da je bilo 86,5 odstotka vseh napovedi (šlo je v celoti za 104 primere) pravilnih. To visoko število je tem pomembnejše, ker je mogel učenjak dognati deloma tudi vzroke za napačne napovedi. Upošteval je zanje namreč tudi primere, pri katerih je večina izmed 6 ribjih samcev in 6 ribjih samic, kolikor jih je potreboval za posamezen primer, podlegla od strupene snovi, ki jo je zaradi nepravilne prehrane vseboval sečni. V takšnem primeru pa so učinki malo drugačni nego v normalnih primerih in znanstvena raziskava ne pride do zanesljivih rezultatov, dokler se nosečnica ne preusmeri na manj dražljivo, brezmesno dieto. Vsekako je diagnoza zanesljiva le v tem primeru, če ostanejo po obravnavi najmanj po štiri ribe obeh spolov žive.

Če hočemo bolj razumeti smisel in potek Haemplovih raziskav, se moramo poglobiti v neke posebne pogoje, ki nikakor niso splošno znani. Zlasti dva izmed teh pogojev sta tako odločilna, da pomenita bistveno razširitev naših dosedanjih biloških naziranj. Prvo je dejstvo, da se med nosečnostjo spolni hormoni, in sicer moški enako kakor ženski, izločujejo v znatno večji množini nego običajno. Vzrok je v tem, da izločuje tudi zaplodek, torej še ne rojeno dete, spolne hormone v skupni organizem oziroma v skupni krvni in obistni sistem matere in otroka. Pri tem sicer vemo, da je vsako bitje do neke mere dvospolno (biseksualno) in da izločuje v krvni obtok moški in ženski hormon, tako da nahajamo v sečU vsake ženske obe vrsti hormona, toda v normalnih primerih (to je tedaj, če ne gre za tako zvane prave dvospolne individue) prevladuje v sečU v skladu s spolom bodisi moški ali ženski hormon. Ko prične potem zaplodek dobivati primarne znake svojega spola, se izločujejo tudi njegovi hormoni v skupni krvni obtok matere in otroka. Ker se to dogaja od tretjega meseca nosečnosti, je Haempel svoje poskuse lahko z uspehom vršil od tega časa dalje. Treba mu je bilo samo opazovati učinke materinega seča, kajti preprost teoretski premislek mu je velel, da bo v tem seču v primeru, da je zaplodek moškega spola, seveda tudi moška hormonska substanca močnejša, če pa je zaplodek ženskega spola, tedaj bo prevladovala ženska hormonska substanca. Poskusi so pokazali, da temelji ta premislek na stvarni podlagi, kajti grenčaki, ki jih je uporabljal za te poskuse, so se začeli razvijati v močnejši meri različno bodisi na moško bodisi na žensko stran.

Haempel je v vsakem posameznem izmed 104 primerov, od katerih je potem pravilno napovedal 54 dečkov in 36 deklic, vbrizgnil šestorici ribjih samic in šestorici samcev po 0.025 kubnega centimetra skrbno pripravljenega seča, in sicer po trikrat v treh zaporednih dneh, skupaj torej 0,075 kubnega centimetra. Pri tem je moral paziti, da ribi ni poškodoval nobenega organa. Če je bil pričakovani otrok moškega spola (to se je naravno izkazalo šele pozneje), so dobili samci grenčaki prav hitro svojo pestro zunanjost, ki je značilna za dobo njihove spolne dozorelosti. Ribe ženskega spola ne kažejo v tem primeru nobenih nenormalnih pojavov. Če je pa otrok v materinem telesu ženskega spola, se mladim ribjim samicam v kratkem času razvijejo organi za polaganje jajc.

Seveda je treba v vsakem primeru pojave skrbno pretehtati, kajti v seču je vedno tudi nekaj drugospolnega hormona, čeprav dosti manj, razen tega pa se hormoni izločujejo v nekem določenem ritmičnem ciklu. To je pa tudi tisto drugo dejstvo načelnega biologičnega pomena, ki ga je treba upoštevati. To dejstvo otežuje presojo, kajti če se ob času poskusa hormoni niso izločevali v seč, tedaj se vsa podoba spremeni. A če je raziskovalcu navzlic tem težavam uspelo napovedati v toliko primerih spol bodočega otroka pravilno, si lahko mislimo, kakšen pomen bo imela njegova metoda, ko jo bodo še malo izpopolnili.

Zimsko in poletno spanje

Ko je pri nas zima na višku in ko se morajo mnoge živali zateči k dolgemu zimskemu spanju, ker nimajo hrane, pritiska v tropičnih krajih najhujša vročina. Tam spe živali svoje poletno spanje. To velja zlasti za mnoge v rekah živeče živali. Silna vročina pogosto izsuši reke, tako da ostane v njih le malo vode ali pa samo blato. In vanj se zarijejo mnoge ribe, da prespe poletje. V blatu in pesku počakajo, da vročina popusti. Nad njimi nastane trda skrja, tako da solnce ne more izsušiti še zadnje vlage. Pripetilo se je celo, da so pripeljali v blato zarite ribe v Evropo, kjer so odstranili skorjo in ribe so zopet oživele.

†

Umrla je dne 27. januarja t. l. naša dobrotnica in botra, gospodična

HARING OLGA

po dolgi mučni bolezni.

Pogreb blage pokojnice je bil v petek, dne 29. januarja t. l. ob 14. uri popoldne v Vojni vasi.

Ljubljana, dne 29. januarja 1943.

Žalujoči ostali:
BOLKOVAC NIKO, MIHAELA in BORISEK

†

Dotrpel je naš dobri mož, oče, stari oče, tast, gospod

Sušnik Ivan

železniški uslužbenec v pokoju

Pogreb blagopokojnega bo v soboto, dne 30. januarja t. l. ob ½3. uri popoldne iz kapele sv. Petra na žalah k Sv. Križu.

Truplo pokojnika počiva do sobote 30. januarja 1943 do 11. ure v hiši žalosti, Sv. Petra cesta št. 52.

Maša zadušnica se bo brala dne 6. februarja 1943 ob 7. uri zjutraj v cerkvi sv. Petra.

Ljubljana, Maribor, Zagreb, dne 28. januarja 1943.

Žalujočo soproga MARIJA ter rodbine SUŠNIK, TOMŠIČ, LOZEJ, KOŠCA, POTOČNIK, HRIBAR, DR. ŽUMER

P. G. Wodehouse: 85

PODJETNI SAM

Humoristično roman

Ko je ostal sam sredi črnega sveta, je Sam začutil, da se mu misli obračajo k manj prijetnim stvarem. V radosti pravkaršnjega čudeža, ki je bil izpremenil vse lice našega planeta, je bil skušal gledati vso stvar v najbolj rožnati svetlobi, ne meneč se za to, da je bil kaj slabo oborožen za prenašanje stroškov, s katerimi je na žalost mladih fantov združen sveti zakonski stan. V žepu je res da imel svojo tedensko plačo, in v banki mu je še ležala majhna vsotica, a vse to je bilo stokrat premalo, da bi ga še tako skromno dekle resno smatralo za »partijo«. Bil je v enakem položaju kakor tisti plemič v romanci, ki nima ponuditi svoji ženi nič drugega kakor dobro voljo in najboljše namene za prihodnost.

To so bile bridke misli za mladega človeka, ki je pravkar dobil ključ od nebeških vrat, in Sam se je za nekaj časa s trpkobo pogreznil vanje. Toda njegova kipeča nrav se ni dolgo vdajala pobitosti. Majhen izprehod po vrtu, pa je bil spet srečen in zadovoljen, in njegova misel se je znova vrnila k veliki nagradi, ki ga je čakala, in njegovemu zmagoslavnemu prihodu v banko, kjer se bo ravnatelj ves cedil od miline in prijaznosti, ko bo zagledal kup vrednostnih papirjev, o katerih zdavnaj misli, da jih ne bo videl nikoli več. Možnost, da ne bi našel zaklada, je odločno odbijal. Denar je moral ležati v »Mon Reposu«; ni vrag, da ga ne bi iztaknil... Odkrije ga, pa da mu je prekršiti točko 8 najemne pogodbe in razdreti hišo na kose.

Poln dobrih namenov se je naslonil na kuhinjsko okno. Za oknom je bil opazil bledo svetlobo, in skozi šipe je slišal glas svojega zvestega kuharja in prijatelja. Ko je potrkal na steklo, se je pokazal Hashev obraz. V ozadju kuhinje je videl Lippettovo Klarico, ki si je rdeča kakor potonika pravkar popravljala lase. Okno se je odprlo.

»Kdo je?« je zagodrnjal gospod Todhunter.

»Jaz sem, Hash,« je odgovoril Sam. »Nekaj vam moram povedati.«

»Aa?«

»Poslušajte me, Hash. Skušajte biti kmalu prosti. Rad bi vas imel v ‚Mon Reposu'. Nenavadno delo naju čaka.«

»Aa?«

»Pretakniti morava vso hišo od vrha do tal. Pravkar sem zvedel, da je polna denarja.«

»Pa menda ne mislite?...«

»Pač mislim.«

»Vražja reč,« je menil Hash, ko je nekoliko pomislil.« »Če pride vam v roke, bo izginil, kakor bi ga veter odnesel.«

Pokoj, ki je kraljeval vse na okrog, je ta mah pretrgal rezek klic.

»Sam!... Hejo, Sam!... Hitro pridi semkaj, slišiš?«

Bil je glas Willoughbyja Bradocdka, in zdelo se je, da prihaja iz gornjih prostorov vile »Mon Repos«.

XXVII

Odločnost gospoda Braddocka

Ko je Willoughby Braddock pred desetimi minutami zapustil Kayo na posutem prostoru pred vilo »Sv. Rafael«, je bil v tistem stanju duha, ki neredko obide človeka po drugi steklenki šampanjca. Duša mu je bila vznemirjena in razburjena, da bi ga bili v vsaki bolnišnici brez vprašanja sprejeli kot obolelega za vročico.

Svet se mu je kazal v samih kričečih in osupljivih barvah. Četrtsto let je bila površina njegovega življenja gladka kakor zrcalo, a danes so ga kar križem obsipale najbolj čudne in smešne dogodivščine, ki si jih je bilo moči zamisliti. Če je pomislil na to, da je bil gledal članu zločinske tolpe iz oči v oči in se z njim razgovarjal, po tem, ko ga je zmotil pri njegovem vlomilskem poslu, in da je nato našel lorda Tilburyja (ki je bil konec koncev vendarle odbornik v njegovem klubu), nasilno izpremenjenega v brezhlačnega sanskulota, se mu je zdelo, da stoji svet na glavi.

Bilo pa je še nekaj drugega. Kay mu je bila slučajno povedala, da se misli gospa Lippett po Klarini poroki s Hashem Todhunterjem preseliti k mladi dvojici in ostati pri njiju. Ta novica je bila tisto, kar je danes popoldne bolj od vsega drugega dajalo vrlemu Bradderju že omenjeno ponosno in vročično lice. Toliko let je mislil, da ga more le čudež rešiti iz kremljev Lippettkine vdanosti — in zdaj se je ta čudež uresničeval!

Vzel je klobuk z glave, da bi mu večerni zrak ohladil razgreto čelo. Kesal se je, ker je bil obljubil teti Juliji, da pride k nji na večerjo. Teta Julija ni bila slaba ženska. Kot teta je bila kar dobra, samo večerja v njeni hiši ni obetala kajsi burnih dogodkov. Prav teh pa si je zdaj želela duša gospoda Braddocka. Žal mu je bilo, da mora izplavati iz vrtinca dogodkov in se vrniti v osrčje Londona, kjer bo vse tako plehko in nezanimivo.

Toda obljuba dela dolg, in Braddockova beseda je bila zanesljiva kakor trgovska menica. In pozno je že bilo. Z obotavljajočimi se koraki je krenil proti svojemu »dvosedežniku«, a komaj se je premaknil za nekaj metrov, je obstal kakor kip. V trenutku, ko je odprl vrtna vrata vile »Sv. Rafael«, je bil opazil, kako je sumljiva postava kradoma smuknila skozi vrtna vrata vile »Mon Repos«.

V sedanjem duševnem stanu Willoughbyja Braddocka je zadostovalo, da je bila človeška postava le količkaj nenavadna na pogled, pa je bil njegov sum že zbujen; in ta skrivnostni gost je bil v vsakem oziru nenavaden. Smukal se je in se plazil. Obotavljal se je in se potuhoval. V trenutku, ko mu je cestna svetilka za hipec posijala v obraz, je bil gospod Braddock razločno spoznal znamenja strahu in tesnobe. To je bil obraz človeka, ki se je odločil za obupno podvzetje.

In živčen je bil sumljivec, da nikoli tega. Stopal je oprezno in nezanesljivo kakor boječ izsledovalec, ki si krči pot skozi džunglo, v kateri mu na vsakem koraku grozi napad divjih zveri. Stvar je bila namreč ta, da se je bil Chimp Twist, zapeljan od misli na dobiček, sklenil vrniti v »Mon Repos«, a je pri tem ob slehernem utripu listja v drevesnih krošnjah trepetal od strahu, da ga zdajzdaj zaskoči Hash Todhunter, njegov okrutni mučilec.

Urejuje: Davorin Ravljen — Izdaja za konzorcij »Jutra«: Stanko Virant — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran — Za inseratni del je odgovoren: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani